

2015. ÁPRILIS

WWW.AFOLDGOMB.HU

A FÖLDGÖMB

ALAPÍTVÁ: 1929

A MEGISMERÉS KALANDJA

GRÚZIA KERESZTTŰZBEN

A JÉGFEJŰ HEGY — A KAZBEK TÉLEN
ABHÁZIA — A KAUKÁZUS BÖRTÖNÉBEN
NÁGAFÖLD — FEJVADÁSZOK FESZTIVÁLHANGULATBAN
MÁRKUSHEGY VÉGNAPJAI
KRIŽNA JAMA — FÖLD ALATTI VÍZI VILÁG

Ake Nordin, a Fjällräven alapítója, a G-1000 anyag és a Greenland Wax kiváló kombinációját 1966-ban fedezte fel, amikor visszatért a Greenland Expedícióról.

tartós

vízálló

szélálló

légtéresztő

szúnyoghirtő

UV védelem

sokoldalú

KALANDOKRA ALKOTVA

Az outdoor élet szerelmeseinek generációi által tesztelt G-1000-es anyag gyártástechnológiáját a Fjällräven most megújította, tartós és sokrétű védelmet biztosítva a természeti erők negatív hatásaival szemben.

Az outdoor kabátjaink és nadrágjaink széles skálájánál kiemelten alkalmazott G-1000-es anyag a pamut és a poliészter sűrűszövésű keveréke. Ez a sokoldalú anyag nemcsak hihetetlenül strapabíró, de

hatékony védelmet nyújt az UV sugárzás ellen, a rovar- és szúnyogcsípések és az aljnövényzet karcosításai ellen is.

A G-1000-es anyagból készült termékeink használati értékét tovább növelhetjük a természetes összetevőkből készült

Fjällräven Greenland Wax-al. Minél több wax réteg kerül a ruhára, annál ellenállóbbá tehető az eső és a szél ellen a téli hónapokban is. Amennyiben egy könnyebb, lélegzőbb ruhára van szükségünk, a wax egy mosással könnyedén eltávolítható

az anyagról. A G-1000 és a Greenland Wax együttes használatával extra védelmet hozhatunk létre a ruhánkon, ha kell, akkor csak a kabát vállán vagy a nadrág lábszárán.

Minderről többet megtudhat itt:

www.fjallraven.hu

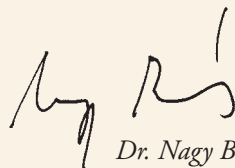
A Kaukázustól a fejevadászok földjéig

FERDINAND RICHTHOFEN, HÍRES BERLINI EGYETEMI PROFESSZOR TÖBB mint 100 évvel ezelőtti megállapítása szerint a Kaukázus az Európán kívüli hegységek közül a legjobban és legszebben feldolgozott, mégpedig Déchy Mór 1884 és 1902 közötti feltáró munkájának köszönhetően.

A helyszín ma is vonzó, mi most délről közelítünk – egy csokor cikkel, s Déchy tevékenységéhez híven változatos témákban. Grúzia felől, ami – ahogy egy szerzőnk fogalmaz – „...olyan, mint Róma a barbár hordák támadása után: azaz a régi dicsőség és kultúra kilátszik a romok alól”. A tengerszinttől 5000 méterig emelkedünk, szurreális felvonókon függünk (vagy épp kabinból lett magashegyi kápolnába lépünk), és szerzetesbarlangokat is felkeresünk. A felszín alá azonban a közeli Európába visszatérve is leereszkedünk: Szlovéniában gumicsónakon, a márkushegyi bányajáratokban futószalagon haladunk...

Mindeközben pedig készülünk a Felfedezők Napjára – a Kutatóexpedíciók Fesztiváljára, amely ezúttal az extrém utazások témakörrel is kibővül. Május 9-én újra érdeklődők ezreit várjuk a Millenárisra!

**A NÁGAFÖLD
EGYKORI FEJVADÁSZAI
A HÚSVÉT JELENTÉSÉT
NYILVÁN SAJÁTOSAN
ÉRTELMEZTÉK,
mai fesztiváljuk pedig
békés hagyományörzés,
de a Kárpát-medencei
húsvét rituáléi közül
is érdemes emlékeznünk
egy errefelé már igen
kevés helyen élő változat
legfontosabb pillanatára**

*Dr. Nagy Balázs
főszerkesztő*

FOTÓ: KEREKES ISTVÁN

A FÖLDGÖMB⁺

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ISMERETTERJESZTŐ MAGAZINJA

Alapítva: 1929

XXXIII. évfolyam, 292. lapszám
2015. április

Főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Helyettes főszerkesztők:

Farkas Péter, Dr. Nemerkenyi Zsombor

Munkatársak:

Barabás Ambrus, Bugya Éva, Dr. Mari László

Állandó szerzőink:

Gianone Péter, Dr. Karácsonyi Dávid,
Kálló Péter, Kerekes István, Kirschner Péter,
Kokas Anna, Méhész Zsuzsa, Süveg Áron,
Szirmai Gábor, Dr. Tamáska Máté,
Dr. Telbisz Tamás, Wachsler Tamás

Térképek: Dr. Nemerkenyi Zsombor

Tervezőszerkesztő: Heiling Zsolt

Tördelőszerkesztő: Máté Gábor

Korrektor: Márton Béla

Nyomás: Pethő Nyomda Kft.

Kiadó: Heiling Média Kiadó Kft.

1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 125.

Tel.: (1) 231-4040. Fax: (1) 231-4045

E-mail: szerkesztoseg@afoldgomb.hu

A kiadásért felel: a kiadó igazgatója

Értékesítési és marketingigazgató:

Sekoulopoulou Márta. Tel.: (30) 650-6801

E-mail: marti@heiling-media.hu

Megjelenik minden hónap első hetében, évente

10 alkalommal (két összevont lapszámmal).

Terjeszti a Lapker Rt. és alternatív terjesztők

Előfizetés 1 évre: 7500 Ft

Előfizethető a kiadóban Zimay Viktóriánál

Tel.: (1) 231-4040

E-mail: elfizetes@afoldgomb.hu

vagy webáruházunkban: EBOLT.AFOLDGOMB.HU

Régebbi lapszámaink megvásárolhatók a kiadóban,

vagy az EBOLT.AFOLDGOMB.HU webáruházban

Pulitzer-emlékdíj (2008)

Gárdi Balázs szerzőnk, lapunkban
megjelent anyagai elismeréseként

Szociográfia-küldő (2012)

Társadalmi témájú riportjaink,
képsorozataink elismeréseként

Minden jog fenntartva! A magazinban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni! Meg nem rendelt fényképeket és kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldünk vissza. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

HU ISSN 1215-8690

Lapunkat rendszeresen szemlézi a megújult

„Ésszel járom be a Földet!”

Vámbéry Ármin

Címlapkép: László Péter

A TÉLI KAZBEKRE INDULVA...

⊕ PILLANTÁS AZ ÉGRE

Franciscs László–Sánta Gábor: KOZMIKUS FÉNYJÁTÉK
A SZEKERES CSILLAGKÉPBE – AZ IC 417
CSILLAGKÖD ÉS KÖRNYEZETE 4

⊕ FLÓRA ÉS FAUNA

Jakab Gusztáv–Sümegei Pál: MAGCSÁKÓ 6

⊕ FEL A FEJEL!

Franciscs László–Sánta Gábor:
NAPUNK „GYŰRŰJE”, AZ ÁLLATÖVI FÉNY 8

⊕ VAN KÉPÜNK!

Kerekes István: TENYÉRJÓSOK 12

⊕ ÉG ÉS FÖLD

Ladányi Tamás: ALAMUT TÉLI ÉJSZAKÁJA 14

⊕ *Kirschner Péter:*

LÁTVÁNY, ÍZ, ÉLMÉNY – GRÚZIÁBAN
GÖRDÜLVE 16

⊕ *Kálló Péter:*

ÁLLAPOTFELMÉRÉS 30

⊕ *Miehle Dániel:*

CHIATURA – EGY POSZTSZOVJET
FELVONÓVÁROS SZÉPSÉGEI 36

⊕ *Gulyás Attila–László Péter:*

A JÉGFEJŰ HEGYEN – A KAZBEK TÉLEN 43

⊕ *Németh Dániel:*

ABHÁZIA – A KAUKÁZUS GEOPOLITIKAI
BÖRTÖNÉBEN 50

⊕ *Lázár Ádám:*

NÁGAFÖLD – FEJVADÁSZOK
FESZTIVÁLHANGULATBAN 56

⊕ *Kiss András:*

MÁRKUSHEGY VÉGNAPJAI 68

⊕ *Borzák Sarolta:*

FÖLD ALATTI VÍZI VILÁG – A KRIŽNA JAMA 80

Látvány, íz, élmény – Grúziában

A Rioni folyó partján épült Kutaisi repterén a fapadosrepülés forradalmának új utasfalkái landolnak már egy ideje. Mi tagadás, mi is felbuzdulunk a remek jegyárakon és a tényen, hogy az országot magyarként vízummentesen látogathatjuk. Már a reptéren érezhető, hogy barátságos, befogadó helyen járunk. A levegő másként rezeg, a tekintetek vidámabbak, a fű zöldebb és még az éj is világosabbnak tetszik

16

A jégfejű hegyen

Majd' 30 éve nem sikerült feljutnunk a Kazbekre, mivel a Szovjetunióban egy biológus karrierjének csúcsát az jelentette, ha leülhetett egy íróasztal mögé, és nem kellett terepre járnia. Így a vendéglátók – akik amúgy tenyerükön hordoztak, etettek-itattak – istentől elrugaskodott gondolatnak tartották, hogy fel akarunk menni a hegyre, s nem csak lent, a faluban „legelészni”

43

Fejvadászok fesztiválhangulatban

A békét sugárzó vidék egykor a nágák harci kiáltásaitól volt hangos. Azóta a vadász-harcos népet megszelídítették. Most azonban nem a tájat csodálom, hanem egy morung teraszán békésen teázó fejvadászt. Már jó ideje nézzük egymást. Azon töprengek, vajon miért vágta le emberek fejét, ő pedig azt várja, mikor fogom ezt megkérdezni

56

Márkushegy végnapjai

December végén megszűnt a kitermelés az ország utolsó mélyművelésű szénbányájában. A Márkushegyi Bányauzemből 230 embert bocsátottak el, 240 dolgozó azonban még maradt, hogy lezárják a vajatokat. A következő másfél-két évben felhozzák az addig mélyben dolgozó gépeket, ezt követően a felszínen lévő épületek többségét is lebontják, a területet pedig visszaadják a természetnek

68

Föld alatti világ – A Križna Jama

Gumicsónakunk halkán síklík a kristálytiszta, még a sötétben is átlátszó tavak vizén, miközben hatalmas cseppkőoszlopok között kanyargunk a föld alatti folyó medrében. Lapátjainkat olyan óvatosan merítjük a vízbe, mintha legalábbis kínai porcelánból lennének, hogy a sekély részeken nehegy kárt tegyünk a víz alatt létrejött finom, csipkeszerű édesvízi mészkőben. Néhol a 4-5 méteres vízmélységen át is tisztán kivehetők a hatalmas méretű, elsüllyedt cseppkőoszlopok formái

80

KOZMIKUS FÉNYJÁTÉK A SZEKERES CSILLAGKÉPBEN AZ IC 417 CSILLAGKÖD ÉS KÖRNYEZETE

Szép amatőr asztrofotós célpontok az égbolt egész területén találhatóak, ha a fotós arra alkalmas földrajzi helyről, kellő időn át gyűjti megfelelő eszközzel a távoli fénysugarakat. Ám komoly kitartás is szükséges ahhoz, hogy az éjfélete sötétségben halványan derengő, vákuumnál ritkább ködösségek halvány jelenlétét a fotográfia eszközeivel fenséges ragyogásként mutathassa be. Éppen ez a kihívás vár a fotósra az Auriga, vagyis a Szekeres csillagkép rejtett kincseinek felkeresésekor is.

Az Auriga csillagkép területe, a téli Tejút hazánkban a fejünk felett látható szakasza halvány és elsősorban nyílt csillaghalmazairól ismert, ám igen sok emissziós és reflexiós ködöt is rejt. Az IC 405 és 410 jelű csillagközi ködök már korábban is szerepeltek e rovatunkban bemutatott asztrofotón, de az erről az égterületről készített felvételekre néhány, még sokkal halványabb és első pillantásra egyáltalán nem látványos jelenség is rákerülhet: például az IC 417 és környezete is. Ez még éppen eléggé fényes ahhoz, hogy közepes vagy nagyobb távcsövekkel felkereshessük, ám a terület igazi szépsége csak hosszú expozíciós idejű felvételeken tárul fel.

A ködösség a fi Aurigae jelű csillag mellett található, szívében pedig a Stock 8 katalógusszámú, fiatal, nyílt csillaghalmaz rejtőzik. A halmaz fiatal csillagai készítetik fénylésre a köd anyagát, amely bár elég kicsi látszó átmérőjű, mégis számos apró, finom részletet mutat: kontrasztos, sötét öblöket, kinyúlásokat, sőt több, fénylő peremű párologó globulát is találhatunk benne, főleg, ha óriási, professzionális távcsövel vizsgáljuk. Amatőr asztrofotósainknak azonban ilyen műszereik nincsenek, de kellő kitartással a terület csodálatos, kiterjedt fényjátékát tudják megörökíteni.

A csillagközi felhők fénylésének forrása a bennük keletkezett fiatal, erős fényű csillagok látható és ibolyántúli sugárzása. Utóbbi elnyelődik a csil-

A felvételt **NÉMETH RÓBERT** készítette 25 cm tükörátmérőjű Newton-asztrógráffal, Canon EOS 5000 fényképezőgéppel 2014 decemberében Magyaránadaljáról

lagközi gázok atomjaiban, és azok elektronjait nagyobb energiájú pályára terelheti, vagy akár el is szakíthatja az atommagtól. Ezt a folyamatot ionizációnak nevezzük. Amikor az elektronok később visszatérnek az eredeti pályájukra, az atom típusától és az elektronpálya energiájától függően meghatározott energiájú, azaz egzakt hullámhosszú foton keletkezik, ami emissziós sugárzás formájában távozik a közegből. A kozmoszban az egyik legjel-

lemzőbb emissziós sugárzást a hidrogéngáz bocsátja ki az ún. Balmer-alfa tartományban, amit mi vörös fényként érzékelünk. Ez a sugárzás felelős a csillagközi gázködök fotografikusan feltűnő vörös színéért is.

Az ibolyántúlival ellentétben, a látható fény tartományában kibocsátott fotonok nem okoznak emissziót, hanem a felhőkben található porszemcsékről visszaverődnek. A kozmikus porfelhők tehát visszatükrözhetik (reflexió), szórják, vagy akár el is nyelhetik (abszorpció) a csillagok vagy éppen más fénykibocsátó, emissziós ködök fényét. A reflexiós porködök jellemzően szürkés-kék árnyalatot

ölnenek, a fényelnyelő porfelhők pedig sötét csomókként tűnnek fel.

A csillagközi anyag fényjelenségei szinte sosem külön-külön jelennek meg. A környéket át- meg át- szövik az ionizált gáz finom fátylai, a szürkésen derengő porfelhők, és közöttük ott ragyognak az ionizáló hatásért felelős, fényes csillagok – a bolygónktól 7500 fényévre lévő IC 417–Sharpless-234 komplexumban, a Tejút egy olyan csendes régiójában is, mint az Auriga csillagkép.

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ: WWW.PTES.HU,
SÁNTA GÁBOR: WWW.MCSE.HU

MAGCSÁKÓ

A MAGCSÁKÓ

repítőszőrös termései kezdetben csákószerűen összecsavarodnak

A NYOLC SZIROM

parabolatükör módjára gyűjti össze a napfényt, melegen tartva a virágra érkező rovarokat

A magcsákó (*Dryas octopetala*) igazi arktikus-alpesi növény, amely általánosan elterjedt az északi félteke sarkvidéki területein: Skandináviától, Szibérián és Alaszkán át, egészen Grönlandig sokfelé találkozhatunk vele. Európa alpesi tájain sem számít ritkaságnak, a sziklás helyek és kőfolyások jelentik menedéket az utolsó jégkorszak óta.

Növényünk akkor került a kutatók érdeklődésének középpontjába, amikor az 1870-es években nagy mennyiségben kerültek elő maradványai egy dániai téglagyár agyagbányájából. A geológusok a magcsákó segítségével mutatták ki a jégkorszak utolsó jelentős lehűléseit, amit e növényről Dryas-időszaknak neveztek el. Később még két ilyen hideg Dryas-időszakot is meghatároztak, a közöttük eltelt időben pedig különböző fák maradványai jelezték az átmenetileg felmelegedő klímát.

A magcsákók a Kárpát-medence jégkorszaki üledékeiből is előkerültek, de korántsem olyan tömegben, mint Észak-Európában. Mindez arra utal, hogy nálunk csak kisebb kiterjedésben voltak adottak a tundra növényzet kialakulásához szükséges ökológiai feltételek.

SZÖVEG: JAKAB GUSZTÁV–SÜMEGI PÁL
FOTÓ: JAKAB GUSZTÁV

MÉG SOSEM LÁTTAD ILYEN SZÉPNEK A FÖLDET

Magyarország legnézettebb közösségi tévéje, az OzoneNetwork HD-ban is elérhetővé vált.
Élvezd páratlan kép- és hangminőségben a természet csodáit!
Lásd a Földet úgy, ahogy még sosem láttad azelőtt!

Az OzoneNetwork HD-t keresd tévészoolgáltatódnál!

 OzoneNetwork
HD

 FEL A FEJEL!

NAPUNK „GYŰRŰJE” AZ ÁLLATÖVI FÉNY

4,6 milliárd évvel ezelőtt egy kozmikus gáz- és porfelhőből született lakóhelyünk, a Naprendszer. A por, ez az ősi alkotóelem, sok helyen jelen van a kozmoszban. A róla visszavert fény ragyog kéken a kozmikus felhőkben, a kozmikus por takarja el távoli csillagok fényét, sötét ködöket alkotva a Tejút sávjában, és belőle alakulnak ki fiatal csillagok körül azok bolygói is.

A felvételt **SCHMALL RAFAEL** készítette Kaposfő mellől, a Zselichől **Canon EOS 6D** fényképezőgéppel és széles látószögű objektívvel, 7 mozaikképből. A nagy látómezőt átfogó képen jobbra a Tejút sávja, balra fent a Fiastyúk csillaghalmaza és a Bika csillagkép látható, amint az állatövi fény kúpja éppen rájuk mutat

A por anyaga döntően szilícium, szén és oxigén, vagyis a Földön is gyakori elemek. A por a csillagok életének késői fázisában, a vörös óriások külső légkörében keletkezik az ott lévő molekulák összetapadásával. A csillag haláltusája során kerülnek a világrűrben, és a ködök anyagába. Ezt az ősi port szállítják az üstökösök a Nap közelébe, miközben hosszú csóvát növesztenek a földlakók csodálatára. Sőt, por és jég alkotja a gyűrűs bolygó, a Szaturnusz ékességét is.

Ahogy látjuk, nemcsak a csillag-, hanem a bolygóközi tér sem üres: a Naprendszer égitestjei közötti térséget interplanetáris anyag tölti ki, ami részben láthatatlan, egy része azonban – a bolygóközi por – megfigyelhető. Ez a rendkívül ritka felhő egy lapos, palacsintaszerű gyűrűt alkot a bolygók síkjában, az ekliptika mentén a Nap körül. Az ezt alkotó, az üstökösök, kisbolygók aprózódásából visszamaradó anyag nemcsak ritka, de igen finom szemcsékből is áll. A Föld közelében köbkilométerenként csupán átlagosan 10 darab, 0,1 mm-nél kisebb átmérőjű szemcse található benne.

Ám ez a rendkívül csekély mennyiségű por is észlelhető szabad szemmel a földfelszínről, ahogy a Nap fénye visszaverődik rajta. A jelenséget állatövi fénynek nevezzük, hiszen éppen a bolygók

keringési síkja, vagyis az ekliptika, másik nevén az állatöv mentén van esélyünk a megpillantására, ha kora tavasszal az esti, vagy kora ősszel a hajnali égen vizsgálódunk. Természetesen este közvetlenül a szürkület után, vagy hajnalban, előtte láthatjuk az állatövi fényt. Holdfénytől mentes, városi fényektől távolabbi észlelőhelyen, ahol a látóhatárig zavartalan az égbolt, megpillanthatjuk a horizont fölé emelkedő, keskeny fénypiramis halvány derengését, a ritka interplanetáris porgyűrű fénylését a napfényben, ahogy éppen annak síkjából látunk rá.

A Nap irányában fényesedő, felfelé halványodó fénycsóva akár 60-70 fokos magasságig is követhető, de valójában nem szakad meg sehol, hanem egy vékony hídát képez az égbolton. Ez az ekliptika menti derengés. A Nap ellenpontjában kissé ismét felfényesedik, amit állatövi ellenfénynek nevezünk, megpillantásához pedig a legjobb égboltra és tapasztalt amatőr csillagász útmutatására van szükség.

A sikeres észleléshez alkalmas helyek hazai példái a sötétegbolt-parkok, melyek egyike a Hortobágyon, a másik pedig a Zselicben található.

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ: WWW.PTES.HU,
SÁNTA GÁBOR: WWW.MCSE.HU

”HALLUX VALGUS”

MINT
HALLUX VALGUS

Hanwag Tatra Bunion GTX®

Stabil, ugyanakkor kellőképpen könnyű, klasszikus vonalakat követő túrabakancs azok számára, akik a bűtyök (hallux valgus) problémájával küzdenek. A nubukból készült Tatra Bunion GTX® extra helyet biztosít a lábfejnek a kritikus részekben. Varrásokat csak a legszükségesebb pontokon alkalmaztunk, ezzel is növelve a bőr felsőrész tartósságát. A lábbeli Vibram® talpa a kis tömeg, a rugalmasság és a kiváló tapadás előnyeit ötvözi.

BORN IN BAVARIA - WORN AROUND THE WORLD

WWW.HANWAG.COM

Beo-pa Vadászbolt, Kék Golyó u. 6, 1121 Budapest • Diana Vadászbolt, Rózsa u. 26, 1077 Budapest • Grube, Kadarca u.1, 2030 Érd • Hargitajagd Vadászbolt, Andrásy u. 32, 6800 Hódmezővásárhely • Jagdrevier Vadászbolt, Szent István út 101, 9200 Mosonmagyaróvár • Monarchia Vadászbolt, Fő tér 29, 9700 Szombathely • Mormota Túrabort, Szechenyi u.46, 3530 Miskolc • Mountex Váci út, Váci út.19, 1134 Budapest • Mountex Ferenc krt, Ferenc krt.2-4, 1092 Budapest • Mountex Budaörs, Malomkő u.7, 2040 Budaörs • Multinavigator.hu, Dózsa Gy. út 61-63, 1134 Budapest • Nomád Budapest, Jókai u.40, 1066 Budapest • Nomád Miskolc, Szechenyi u. 21, 3525 Miskolc • Nomád Székesfehérvár, Ády Endre u.6, 8000 Székesfehérvár • Overland Basecamp, Teréz Krt. 45, 1065 Budapest • Prána Túrabort, Bajcsy Zs. U. 17, 3300 Eger • RP Outdoor Túrabort, Korányi F. Tér 15, 9025 Győr • Szerdahelyi Vadászbolt, Árpád tér. 1, 6500 Baja • Trekland Nyíregyháza, Kálvin Tér 14, 4400 Nyíregyháza • Trekland Debrecen, Simonffy u.1/c, 4025 Debrecen • Trexper Pest, Ráday u. 16, 1092 Budapest • Trexper Buda, Bartók Béla út. 62-64, 1114 Budapest

Japánspecialista

a japán utazások szakértője

körutazások | egyéni utazások | városnézések
programok | repülőjegyek | vasútbérletek

japanspecialista.hu
facebook.com/japanspecialista

JTB *Perfect moments, always*

TENYÉRJÓSONK

**AZ ERDÉLYI CIGÁNYTANYÁN ÉLŐ NAGYMAMA
KÜLÖNLEGES TENYÉRJÓSTUDÁSÁVAL
EMELKEDIK KI A KÖZÖSSÉGBŐL**

Igazi csodának számít, s rendkívüli képességét átadja mindkét lányunokájának. Manuélát és az édesapja ölében ülő Babát is tenyérjósnek szánja a család...

KÉP: KEREKES ISTVÁN

A fotó, melyen a kislány papájával látható, elnyerte az olaszországi „Trofeo Stele Dauna 2014” nemzetközi fotópályázat, a Nemzetközi Fotóművész Szövetség és az Olasz Fotóművész Szövetség aranymedálját

ALAMUT TÉLI ÉJSZAKÁJA

Irán északi részén, a Kaszpi-tengertől délre, az Elburz-hegység vonulatai között találhatjuk Alamut szikláját, amelynek belseje többemeletnyi várrendszert rejt. A 2160 méteres magasságra felkúszó erődrendszer évszázadokig az asszaszin szekta székhelyeként működött, de Perzsia e bevehetetlen sászfésze később tudományos és csillagászati célokat is szolgált.

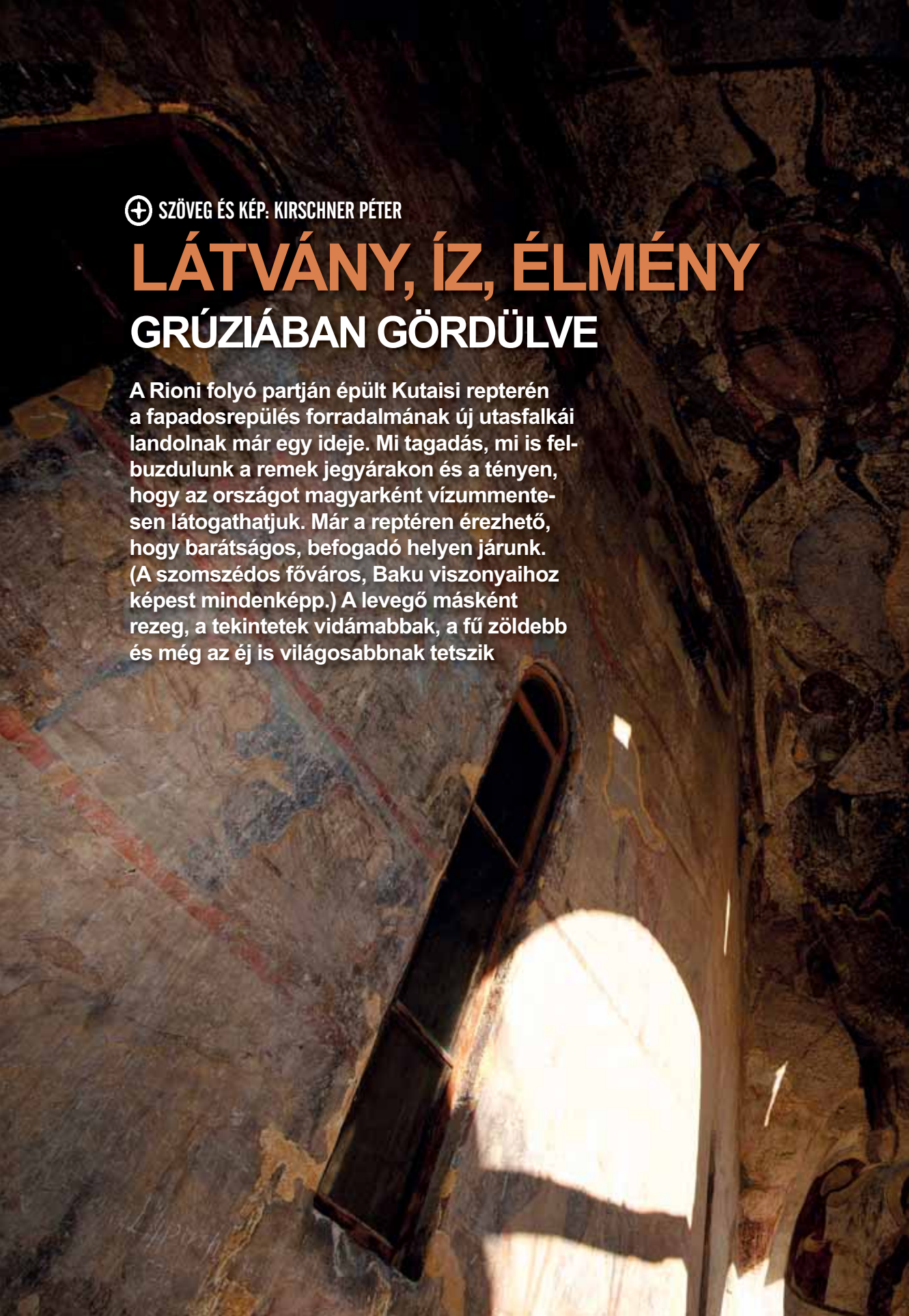
A kép háttérében a havas Elburz húzódik, amelynek gerince felett a mintegy 100 km távolságban fekvő Teherán fényburája színezi narancsos árnyalatúra a horizontot. Az alkonyati hangulatban az égen a Nagy Téli Háromszög – Betelgeuse, Sirius, Procyon – csillagait ismerhetjük fel, amelyet az aktuálisan az Ikrek-konstellációban fénylő Jupiter egészít ki.

SZÖVEG ÉS KÉP: LADÁNYI TAMÁS

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KIRSCHNER PÉTER

LÁTVÁNY, ÍZ, ÉLMÉNY GRÚZIÁBAN GÖRDÜLVE

A Rioni folyó partján épült Kutaisi reptérén a fapadosrepülés forradalmának új utasfalkái landolnak már egy ideje. Mi tagadás, mi is felbuzdulunk a remek jegyárakon és a tényen, hogy az országot magyarként vízummentesen látogathatjuk. Már a reptéren érezhető, hogy barátságos, befogadó helyen járunk. (A szomszédos főváros, Baku viszonyaihoz képest mindenképp.) A levegő másként rezeg, a tekintetek vidámabbak, a fű zöldebb és még az éj is világosabbnak tetszik

A bizalmatlanság is elillan – ennek első jeleként kaució nélkül vesszük át leharcolt, ám olcsón bérelt terepjárónkat. Hamar kiderül, hogy a négykerék-meghajtás itt nem a fényűzésről szól, a grúz utakon minden képességét igénybe vesszük a valaha csúcstechnológiát képviselő járműnek. A csepergő esőben persze igen jól jönne egy gumikalucsni is, s kapva a baráti árakon, a piacon be is szerzünk egy párral: 1400 Ft-nyi larikért kínálják. Mielőtt nekiveselkednénk, hogy az Enguri folyó mentén mélyen a hegyek közé furakodjunk, próbálunk némi ihletet meríteni a főtér mozaikkal kirakott aranszarvasos-zergés szökőkútjából.

A Kaukázus őrtornyai

A navigáció úttalan utakra terel: néhol úgy tűnik, hogy pár méter előnyért kell letérnünk az aszfalttól a szűkös erdei ösvényre, de legyen, ha a jó öreg Pajero is úgy akarja. A Kaukázusban járunk, valahol 1000 méter fölött a hegyek ridegek, magasak és sok van belőlük. Az út a hosszan felduzzasztott folyó völgyében halad, sokkal lassabban, mint a térkép alapján gondolnánk, így az elhatalmasodó éhségünk egy út menti büfébe irányít.

Az asszonyság alig kelt kenyértésztaszerű masszából gyúr nekünk lapos, kerek lepényeket, és azt kétféle töltelékkel készíti el. A hacsapuriba joghurt-juhtúró-sajt keverék, a khinkaliba marhahús-hagyma elegye kerül. A gondosan behajtogatott

szélű lepényeket aztán fatüzű vaskályha sütőjében félkészre süti, majd a kikapkodott lepénykéket vajjal ken meg, és a sparhelt lapján pirosra süti mindkét oldalukat. Az étkezőhelyiség ajtaja nincs bezárva, cudar hideg van, s mivel az asszony látszólag nem hajlik rá, hogy a konyha kiáradó hőjét élvezze a kis asztalkánál húzzuk meg magunkat, marad a lepény melege – és a telt, férfias ízvilág.

HACSA PURI ÉS KHINKALI

Sütés a büfékonyhán – melegedő a sparhelt lángjánál, avagy igazítsunk egyet a lepényeken!...

KÍNAIAK – ELŐLRŐL-HÁTULRÓL
 Minden igényt kielégítő képek készülnek Tbiliszi új hídjánál

ŐRTORONY

Mestiában a ház végében
minden tisztes portához tartozik

Késő este van, mire Mestiába érünk. A völgy ősi hadi út, melyet sok száz éves, 10-15 méter magas őrtornyok szegélyeznek. A városközpontot néhány posztsovjet közösségi épület csúfítja, de a völgyet szegélyező, behavazott erdő, a hólepte bokrok – melyek mintha a fák közül kiszaladó bárányok lennének –, na és az őrtornyok erdeje fenséges látványt nyújtanak. A négyzetes, kőből épült,

AZ AKTUÁLIS HÓHATÁR

Mestia felkiáltójelei mögött,
a város szélén mint fák közül
kiszaladó bárányok futnak le
a hólepte bokrok az erdőből

4-5 emeletes építmények mindegyike egy-egy családi ház része, a legalsó szinten birkaóllal, azután egymás felett kis, lőrésekkel ellátott szobácskákkal, melyekhez feljutni szűk résekben át, faágakból eszkábált létrákon lehet. Ha bátrak vagyunk, a tornyok faszindely-tetejére kimerészkedve szemügyre vehetjük az utcákon békésen csatangoló szarvasmarhákat is.

Mestia afféle skanzen, épületei az elmúlt pár évben kaptak új külsőt: több kávézó is nyílt, a környéken tudatos idegenforgalmi fejlesztés folyik. Talán nem véletlenül: a város határából kitűnő rálátás nyílik a Kaukázus Matterhornjának is nevezett Ushba impozáns ikercsúcsaira, melyek maguk is természet adta őrtornyoként magasodnak a környék fölé.

A KAZBEK LÁBÁNÁL

A gergeti Szentháromság-templom és a kilátódombi kőkereszt, balra az 5000 méterre elérő hegyóriás (jobbra)

FARAGOTT KÖVEK – A LEGÚJABB KOR

Fotórealista sírkövek Stepantsminda temetőiben – zenészek, kereskedők, maffiózók békében

Isten bárányai

Légvonalban mindössze 200 km Stepantsminda – ide készülünk –, de közvetlen út sajnos nem létezik, zord hegylancok parancsolnak megálljt. Megtesszük hát körbe az utat, nem rohanunk, Grúziában nem is érdemes. Már csak azért is megéri a kitérő, mert így érintjük Gorit, Sztálin szülővárosát. (Sem neki, sem a jelenlegi vezetőknek nem tapasztaljuk semminemű kultuszát az országban, és ez az azeri, betegesnek tűnő Alijev-kultusz után valódi felüdülés.)

Stepantsminda („Szentistván”) meglehetősen kicsi városka, inkább falu az orosz határnál, névadója egy

Sztyepán nevű ortodox szerzetes volt. A települést hatalmas hegycsúcsok koszorúzzák, legvadabb, legszebb arcát mutatja itt a Kaukázus. A szikrázó napsütésben is fogcsikorgató mínuszok röpködnek 1740 méterrel a tenger szintje felett.

A gergeti Szentháromság-templom két tornya apró ceruzahegyek módjára bújik ki, magasan fent a hegyoldalba. Az oda vezető 400 méter emelkedőt 2 óra alatt küzdjük le a szerpentinben. Felérve fel-emelő élmény (és látvány), hogy a völgy és a legmagasabb csúcsok közti szintkülönbség egyharmadát legyőztük. És szemben ott a Kazbek óriási piramisa!

Mindig van valami természetesen megnyugtató érzés abban, amikor az ember felér egy magaslatra. Nem véletlen, hogy szent hely létesült itt.

Az épület 600 éves mészkőfalai között a szovjet időkben nem volt élet, de a rendszerváltás óta újra a grúz ortodox és apostoli szentegyház részeként szolgál. Huszonéves, szakállas szerzetes fogadja a látogatókat a puritán, csupán néhány régi ikonnal díszített falak közt. A barát, miközben fával eteti a vaskályhát, rendkívül kedvesen és némi féltékenységgel a hangjában beszél. Hét éve él idefenn, és élete végéig maradni akar. A templo-

mot övező kőterasz pereméről a mélybe, majd a szemközti hatalmas ormokra tekintve és feljebb, a hegygerincet pásztázva egy pillanatra még magamat is el tudom itt képzelni.

A lefelé vezető úton egy nem mindennapi temetőbe teszünk kitérőt: fejkövek, szobrok és fotorealisztikus síremlékek – az egyik egy 11 éves kisfiúé, aki 1974 óta nyugszik itt. Üvegből készült pavilonjában sírkő, mellette asztalka, rajta iskola-táska, üdítőital, friss hacsapuri és kakaós sütemény. Több, mint megható, hogy valaki 30 éve feljár ide, hogy gondoskodjon egy gyermekről...

Élet nagykanállal

Óvatosan hajtunk bele a borzas, bégető szőrfelhőbe. Az autó orrával finoman bökdössük a juhok fenekét, de a nyáj akkora, hogy még kilométereken át toladunk hiába. Aztán kiszélesedik az út, a vezérkos félreáll, és vele a többiek is. Ideje volt, mert jókora út áll előttünk Sighnagiig, de a hegyeket elhagyva már meleg van és az utak sem kifogásolhatók.

A Sztálin szívének is oly kedves városka egy jókora domb tetején épült, a generalisszimusz számos alkalommal szólt lova hátáról a népéhez. Valóban szeretni való vidék, úgy is mondhatnánk, ez Grúzia Villánya.

Az utcákat járva lépten-nyomon borospincék és borétermek hívogatnak, van hol alapos vizs-

gálat alá venni a hagyományos grúz nedűt. A vidéken már 6000 éve készítenek bort, meglehet, hogy a Földön elsőként, a borkultúra utáni olt-hatatlan szomjunk már csak ezért is érthető. A bor itt fahordót sosem látott, a nehéz vörösek és minerális fehérek földbe ásvott kerámiaedényekben várják sorsukat. A grúz vörösborok hasonlíthatatlanul jobbak azeri társaiknál, a félédes pancsok helyett végre igazán szép, száraz és testes borok kísérik a helyi ételeket. De hagyományos „poharazásról” szó sem lehet: többnyire terrakot-takorsók járnak körbe, azokból fogy a hegy leve – meglepő gyorsasággal. A grúzok pedig isznak de-

A KAUKÁZUSI UTAK SZAKÉRTŐJE
www.1000ut.hu

ŐSI GYÖKERŰ BORÁSZATOK

Klasszikus, földbe ásvott kerámia borosedények Sighnagiban (fent)

HANGOS TORLÓDÁS

Magashegyi csúcsgorgalom a Grúz hadiúton, avagy sodródunk az árral, fent a Kaukázusban (jobbra)

rekasan. Akárhova térünk is be, valaki azonnal meg akar hívni egy pohárka pálinkára, és innen már csak egy lépés, hogy általunk ismeretlen nőtákat énekeljünk összeölelkezve. Az éneklésbe belefáradt atyafiak nem egy alkalommal az asztalok között bukdácsolva hagyják el a helyet, majd mintha csak munkába indulnának, elhajtanak autóikon. Nem is csodálkozunk, hogy sok a baleset a grúz utakon; szinte óránként látjuk valamelyik nyomát, fáradtan oldalukra feküdt teherautók, motorkerékpárroncok, árokban hasukat villantó Ladák, kidöntött villanyoszlopok sokfelé.

Az alapvetően arab hangulatú grúz konyhát ér-

dekké teszi a sokrétűen felhasznált disznóhús, máshol nem ettünk még sertéskebabot, vörösborral kísérve pláne. Nem messze innen, a Kvareli-apátság parkolójában rendszeresen tartanak pikniket a környékeliek, mi is egy ilyen eseménybe csöppenünk: főtt csirke, sült disznóhús, lepénykenyerek, pálinka és rengeteg bor. És ugyanannyi tóoszt. Minden pohárkát egy érzelmes, a hazát, a férfibarátságot és más emelkedett dolgokat dicsőítő, hosszú pohárköszöntő előz meg, és követ is kívártatva. A kerámiakorsó körbejár, asztaltáncoltatás helyett pedig pedigr asztalon táncolás a program – utóbbi szigorúan csak férfiaknak.

Barátlakás – extrákkal

Délen, az örmény határ közelében véget érni nem akaró kanyarok után érjük el Vardzia sziklabarlang-monostor-rendszerét. A látvány elképesztő.

Az üledékes kőzet, ami az itteni hegyeket felépíti, néhány méterenként eltérő keménységű egységekből áll, így az elfolyó csapadék a puhább szinteket kimosza, természetes barlangokat vájva a kőzetbe. Az üregeket később az ide települő szerzetesek vették birtokba, kibővítették, elfalazták a külvilágtól, és belső folyosókkal kötötték össze azokat; kápolnákat, templomokat, raktárakat alakítottak ki a hegy gyomrában. De nemcsak egyházi személyek laktak itt: voltak világiak is, a hely valaha igencsak népes volt.

REJTVE, MEGŐRIZVE
Vardzia ezeréves freskói

FARAGOTT KÖVEK – A KÖZÉPKOR
Vardzia néha egy kicsit mintha Völgyzugoly bejárata lenne: fenséges és romantikus is egyben

Borászkodás és mezőgazdasági tevékenység is folyt itt; huszonöt borospincében 185 óriás kerámiatárolóban érlelték a mustot borrá, ami fontos bevételi forrása volt az itt élőknek. Az 1283-as nagy földrengés Vardzia jelentős részét elpusztította, a megmaradt részre a törökök mérték végzetes csapást a 17. században. A lassan kiürülő és elhagyatottá vált helyet ma csak néhány egészen elszánt és meglehetősen morgorva szerzetes lakja.

A termeken, kápolnákon, zegzugos, a hegy belsejébe vezető alagutakon végigsétálva mintha a Gyűrűk Urából ismert Völgyzugoly romjai közt járnánk. A fa-

lakat gyönyörű, ezeréves freskók borítják, némelyik meglepően jó állapotú.

A szomszédos völgyben, Vaniskhvabebiben egy másik apró kolónia él, s nemcsak szerzetesek, de nővérek is. A látvány hasonlóan mélyen érintő, de itt még feltűnően barátságosak is, talán azért, mert Vaniskhvabebi nincs a turistatérképeken. Beinvitálnak a konyhába, vizet kapunk, és körülnézhetünk. Vastag faágakból eszkábált ágyak, egy ránézvést ezeréves asztal, durva rönkszékek, ősrégi, ütött-kopott tálaló. A fal csak annyira sima, amennyire vésővel ki lehetett egyengetni a sziklát, amibe

VÍVMÁNYOKRA NYITOTTAN

Vaniskhvabebi szerzetesei mikrosütőben melegítik az ételt, amit előzőleg fatüzelésű kályhán főztek. A középkor keveredik a mindennapokban a modern időkkel: hűtőszekrény és faágakból összeállított ágy, mobiltelefon és sok száz éves imádságoskönyv a gerendaasztalon

a helyiséget vájták. A mennyezetet korom festette feketére, a levegő dohos. De van mikrosütő és mobiltelefon, vadonatúj. Meg hűtő és tévé is. Az egyik szerzetes vadonatúj terepjárón érkezik, zöldségeket, húst hoz valahonnan a közelből.

Felkapaszkodunk a sziklákon a kápolnához, alattunk vagy száz méter meredély. Bent feszület, olvasópult, Biblia. Graffitik és falvésetek mindenütt. A világtól elzárt szerzetesi élet nyomai láttán a görögországi Meteorák jut eszünkbe. Vardzia és környéke azonban egyelőre sikeresen rejtőzött el a turisták elől, és talán addig jó, amíg ez így is marad... ⊕

ELMONDOK EGY IMÁT, ÉS BEDOBOM A VITAMINOKAT

Biblia, szentképek és anarchista graffitik
Vaniskhvabebi elhagyatott
magaslati kápolnájában

ÁLLAPOT- FELMÉRÉS

⊕ FOTÓ: KÁLLÓ PÉTER

KÖZÖS PIKNIK

Kutaisi, Grúzia második legnagyobb városa egyik legmagasabb pontján található az UNESCO által a világörökség részének tekintett bagrati katedrális, ahonnan az egész várost be lehet látni. A helyiek körében is népszerű park délutánonként megtelik étellel

HEGYI RALI

A Besik Gabasvili Parkot Kutaisi Gellért-hegyeként emlegetik, csak ez leginkább egy kisebb vidámparkra emlékeztet. A szovjet időköt idéző szórakoztatóegységek kevésbé kihasználtak... (jobbra lent)

UTOLSÓ ÚTON

Bár Grúzia híres a Nyugathoz tartozás szándékáról, a nagyobb városokat elhagyva az utakat tehenek és disznók keresztezik, a falvakban pedig még mindig megmaradtak a régi szokások, melyek a temetéseket is érintik. A gyászmenet – a halott utolsó útja az egykori lakóházától a temetőig – pontosan úgy zajlik, mint száz évvel ezelőtt

KÉNYYSZERLAKHELLYÉ VÁLVA

Az egykor szebb napokat megélt fürdőváros, Tskaltubo a szovjet időkben évente 125 ezer látogatót is kiszolgált, ám ez napjainkra 700-ra csökkent... Az egykori szanatóriumi épületeket pedig szükséglakásokká alakították az Abháziából ide menekültek számára. A sötét folyosókról nyíló, kicsiny szobák területét az erkélyek beépítésével próbálták megnövelni

FEJMŰHELY

Szerény körülmények között nincs szükség csillogó fodrászszalonokra. Az út mellett egy kis bódé is megteszi (fent)

VISSZAFOGOTT KÍNÁLAT

Tkibuli bányászvárosként szolgált egykor, mára azonban csak egy bánya működik a hegyekkel körülvárt településen. Ez az életszínvonalon is meglátszik. Az egykoron virágzó paneltelepek mára omladoznak, sok lakást be is falaztak, a boltokban pedig épp csak a legszükségesebbeket lehet megvenni (balra fent)

TARTÓS FOGYASZTÁSI CIKKEK

Nagy hipermarketek híján a kereskedők a buszmegállóban tartanak vásárokat. Itt azonnal lehetőség van hitelt is felvenni az akciós termékekre! (balra)

CHIATURA

EGY POSZTSZOVJET FELVONÓVÁROS SZÉPSÉGEI

Turista ritkán téved olyan szurreális helyre, mint a grúziai Imerétia tartományban található Chiatura. A város érdekességét fekvése adja, ugyanis központi része egy szűk folyóvölgyben található. A sztálini időkben a mangánbányászat fejlesztésével a város terjeszkedett, de helyhiány miatt csak a hegyek tetején volt lehetőség jelentősebb építkezésekre. A függőleges távolságok leküzdésére libegőket építettek, amelyek így a városi közlekedés legfontosabb formájává léptek elő

MEGÁLL AZ IDŐ...

A kép az 1960-as években is készülhetett volna, azzal a különbséggel, hogy a kötélen csüngő felvonó akkor még üzemképes állapotban volt és valószínűleg beért volna az elosztóállomásra (balra)

A BESZÁLLÁS PILLANATAI

A nagyobb kabinok – mint a képen is látható – 10-15 fő szállítására alkalmasak. Elhanyagoltságukra jellemző, hogy az ablakokat is ki kell nyitni ahhoz, hogy a panorámát megcsodálhassuk (lent)

Zestafoni felől haladunk a nyugat-grúziai Chiatura városa felé. Könnyű volt megállapodni a sofőrökkel a mintegy 40 km-es távolság viteldíjáról, mivel aznap délután már láthatóan ők sem számítottak fuvarra, így megőrültek a „talált” pénznek. A táj dombos, az útviszonyok változékonyak, vagyis néhol valóban kifogástalan minőségű, míg máshol minden átmenet nélkül földútra vált. Az út a vége felé egyre szerpentinesebb lesz, néhány hajtúrkanyar után elérjük a Kvirila folyó partján fekvő Chiaturát, ahol egyenesen a központba vitetjük magunkat.

Chiatura modern kori történelme az 1870-es évek végén, a mangánbányászat felfutásával kezdődött. A sztálini időszakban, a bányászat és az ipari termelés rohamos fejlesztésével Chiatura mangánbányászata világviszonylatban is jelentőssé vált. A városi közlekedés, illetve az érc szállításának megkönnyítése érdekében a városban és környékén mintegy 6000 km hosszú kötélpályarendszert építettek ki, melynek egy része életveszélyes állapotban ugyan, de mind a mai napig

üzemel. Az 1950-es évek óta nem történt átfogó felújítás, a rekonstrukciót csupán az egyes kabinok átfestése jelenti.

A kisbuszból kiszállva egészen elképesztő látvány fogad: mintha az 50-es évekbe csöppentünk volna! A városképet lepusztult tömbházak, illetve személyszállításra használt ZIL és PAZ kisbuszok határozzák meg. Első utunk a városka vasútállomására vezet, ugyanis a nap végén vonattal kívánjuk elhagyni Chiaturát. A helyiek többsége arra a kér-

BEÉRKEZÉS

A ki- és beszálláshoz a téniszony leküzdése is szükséges. A beszállórampa burkolatából jelentős darabok hiányoznak, még jobban hangsúlyozva a tátongó mélységet (balra lent)

KEZELŐSZEMÉLYZET

Az alsó és felső állomásokon egy-egy ember koordinálja a kabinok indítását, érkezését. Tárcsázós telefonon kommunikálnak egymással (lent)

désre sem tud válaszolni, hogy egyáltalán közlekedik-e itt még a vonat, míg a lepusztult és teljesen elhagyatott állomásépületben hiába keressük a ki-függesztett menetrendet. Az épület melletti vegyesbolt eladója siet a segítségünkre, aki legalább egy időintervallumot meg tud adni az esti vonat várható érkezésével kapcsolatban. Mivel erősebb bizonyíték beszerzésére esélyünk sincs, így a felkutatott információ birtokában következzen a város fő attrakciója, a felvonók kipróbálása!

Drótkötélen a tömbházak felett

Utazási koncepciónk végtelenül egyszerű elv köré épül: sötétedésig a lehető legtöbb lélekvesztő tesztelése. A felvonók tulajdonságai széles spektrumon mozognak. Néhol csupán a két végállomáson tartózkodik kezelőszemélyzet, akik egymással tárcsás telefonon kommunikálva csak a járművek elindításában vesznek részt.

Meredeken kapaszkodunk felfelé a himbálódzó kabinban, amit innentől kezdve teljes egyetértésben koporsónak hívunk. A libegő kabinja leginkább egy fémdobozra hasonlít: ablaküveg nincs rajta, a kilátást a falon kialakított kör alakú rések biztosítják. Azért eltelik egynéhány pillanat, amíg ki merünk nézni...

PANORÁMA A KABINBÓL

Némely felvonónál hiányoznak az ablaküvegek, így e kis nyílásokon közvetlenül is kitekinthetünk a fémdobozból (fent)

VÁRAKOZÁS A GAZDIRA

Emberek és állatok szállítására egyaránt lehetőség nyílik. A felvonók legnagyobb részét ingyen biztosítja a város a polgároknak (jobbra)

A fenti részeken az épített környezet állapota szintén lehangoló: az utak sárral borítottak, a panelházakban a betört ablakú lakások üresen állnak. Némely ingatlan ablakából meglett kémények pöfögnek, jelezve, hogy a teljes háztömb még nem néptelenedett el. Megdöbbenő látni, hogy némely hiányos ablakú és lakatlannak hitt objektumban sötétedés után villanyvilágítás pislákol.

Chiaturában az elnéptelenedés jelentős méreteket öltött: az 1980-as évek végén még vagy 30 ezren lakták a várost, ám a lakosság szám napjainkban a felére csökkent. Ennek bizonyítékai lépten-nyomon fellelhetők: a hiányosan lakott paneltömbökön túl a korábbi hatalmas, kastélyszerű intézmények is szétverve, üresen tátongnak, a pályaudvar négy vágányából pedig csak az egyik van rendsze-

res használatban, a többi mellett kisebb tehén-sorda legeli a januári zöld fűvet.

A kabinok egy része ingyenesen használható, azonban a kulturáltabb libegőkért fizetni is kell, vagy legalábbis mindig van egy ember, aki tartja a markát, és nagyjából 25 Ft-nyi helyi valutát kér el a szolgáltatásért. Igaz, az ilyen felvonók ablakosak és az üveg nem annyira koszos, hogy ne lehetne kilátni, sőt sötétedéskor még villanyt is kapcsolnak.

Estefelé elindulunk a vasútállomásra, hogy meggyőződjünk a birtokunkba jutott információ hitelességéről, miszerint közlekedik még vonat a városban, és megkezdhessük 70 km-es, mintegy 5 órán át tartó utazásunkat Kutaisibe. A tájékoztatás igaznak bizonyul, és hamarosan feltűnnek a 15 km/h-s végsebességre képes elektricskánk fényei.

Merre tovább, Chiatura?... avagy a prognosztizálható jövőkép

Grúzia e része erőteljesen depressziós posztindusztriális térség, mely magán hordozza a világ más részein is tapasztalható általános jegyeket. A bányaipart a 20. század második felében felfuttatták, ehhez pedig jelentős munkaerőre volt szükség, akiket az újonnan épített és a helyi viszonyok között modernnek számító háztömbökben helyeztek el, az infrastruktúrát fejlesztették. A rendszerváltás környékén, a mangánbányászat visszaesésével a hanyatlás is visszavonhatatlanul elkezdődött. Ennek jelei, mint a pusztuló épített környezet, az egyre számottevőbb elvándorlás egyértelműen megmutatkoznak. Az ingatlanok elértéktelenedésével ott maradt egy egyre inkább leszakadó, alacsony

képzett és munkanélküliséggel küszködő tömeg, ahol az embereknek egyre kevesebb esélyük van a helyzetükből való kitörésre. Ha a turizmus felledülne – mert várhatóan évről évre egyre többen fogják felkeresni e szürreális városkát –, a felvonók használatát fizetössé lehetne tenni, illetve a jelenlegi tarifákat meg lehetne emelni, bár ez csak csepp lenne a tengerben (és a magasabb árakat a helyiek vélhetően nehezen tudnák megfizetni).

De mindenekelőtt az életveszélyes felvonóállapotok megszüntetésével kellene kezdeni...

SZÖVEG: MIEHLE DÁNIEL

KÉP: FEJES ISTVÁN

 Gazdasági rádió FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
MIEHLE DÁNIEL
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

KOMMUNIKÁCIÓ

A nagyobb felvonók telefonnal is felszereltek: vajon egy komolyabb üzemzavar esetén e kommunikációs eszközök valóban hozzájárulhatnak a segítségnyújtáshoz?

STOP! (VÉGÉRVÉNYESEN) BEZÁRVA?

Örök kínzó kérdés, hogy a beérkező felvonók a katasztrofális műszaki állapotuk miatt egyáltalán képesek-e újra elindulni...

A JÉGFEJŰ HEGYEN

A KAZBEK TÉLEN

Bár néha még ma is vitákat szül, hogy a Kaukázus melyik részén húzható meg a kontinenshatár, számunkra ez nem kérdés: minden eldől a kutaisi repülőtéren – kivált azért, mert nem a szomszédos Azerbajdzsán felől érkezünk... Ez Ázsia! Az éjszakai utazás fáradalmait a csípős testszagot árasztó műbőr piccsen próbáljuk kipihenni, amit az első transzfer-alkudozás tör meg. Két levetett német személyautóval tíz ember és vagy negyedtonnányi felszerelés logisztikája megoldhatatlan – hiába a páratlan ajánlat. Elvégre majd' két hétre jöttünk, hogy téli körülmények között másszuk meg a grúz–orosz határon fekvő Kazbek 5033 méteres csúcsát

Egyre rosszabb alkupozíciók, egy tbiliszi átszállás és a sportbolt közel teljes gázpalackkészletének kiürítése után indulunk a hegy lábához. Kisbuszunk sofőrje finn ralivilágbajnokokat megszégyenítő ügyességgel és tempóval húz el a Jvari-hágó méteres hófalai között veszteglő kamionok mellett. Nem is sejtjük, hogy a hegy lábánál nem a vidék meghitt nyugalma, hanem – az orosz határ és a nyári turista-forgalom miatt – az igazi vadkapitalizmus kezdődik.

Legendás utakon

1987-ben jártam először Grúziában – biológus-hallgatóként egy hónapos egyetemi cseregyakorlaton. Ennek részeként elvittek a Kazbek lábához, a Grúz hadi út mentén fekvő Gergeti falucskába is. A Kaukázust észak-déli irányban átszelő, két klaszszikus út egyike mentén járunk, a Terek folyó völgyében. Legszűkebb része a 13 km hosszú, 1800 méteres sziklafalak közé ékelődő Darial-szurdok. Sztrabón „Iberia kapujaként” említi Geographikájában: i. e. 150 óta erődítmény állt itt, Josephus Flavius szerint Nagy Sándor vaskapukat építtetett ide. Ibéria a jelenlegi Grúzia keleti fele volt, a nyugatit Colchisnak nevezték: ide hajóztak az argonauták az aranygyapjúért.

A terület történelme összefonódott a klasszikus görög kultúrával: a grúz hős, Amirani története jelenik meg Prométheusz legendájában, akit a Kazbekhez láncoltak az istenek, hogy egy saskeselyű tépje a máját büntetésképpen, mert ellopta a tüzet az embereknek.

A Grúz hadi utat az oroszok építették még 1801-ben, hogy „felszabadítsák” Grúziát a perzsa uralom alól. És legutóbb, 2008-ban is ebből az irányból, Dél-Oszétia felől érkeztek hívatlan vendégekként, hogy Abházia és Adzsaria „függetlenségét” elősegítve, birodalmi területeket nyerjenek...

A vágy tárgyán

Majd' 30 éve nem sikerült feljutnunk a Kazbekre, mivel a Szovjetunióban egy biológus karrierjének csúcsát az jelentette, ha leülhetett egy íróasztal mögé, és nem kellett terepre járnia. Így a vendéglátók – akik amúgy tenyerükön hordozták, etettek-itattak – istentől elrugaskodott gondolatnak tartották, hogy fel akarunk menni a hegyre, s nem csak lent, a faluban „lelelészni”.

Mi azért csak megindultunk felfelé a hátizsákjainkkal. A baj az volt, hogy az egész grúz csapat is a nyomunkban volt: elővigyázatosságból tyúkanyóként követtek. „Felszerelésük” uzsonnászacskóból és rövid szárú tornacipőből, magas sarkú topankából és házigazdai kötelességtudatból állt. Hiába győzködtük őket, hogy így életveszélyes a hegyre jönni, csak masíroztak. Végül is a gleccser aljánál – ami akkor kb. 2500 méteren lehetett (mostanra 3200 m-ig húzódott vissza) – be kellett látnunk: vissza kell fordulnunk, különben emberhalál lesz! Két grúz diák ugyanis beleesett a gleccserpatakba, és csak 200 méterrel lejjebb sikerült kikászálódniuk.

SZOBA, KILÁTÁSSAL

A valaha szebb napokat látott, örökpanorámás Betlehemi-menedékház vasbeton földéme már omladozik, de homlokzatát a tarka színű freskók még egyben tartják (balra)

TÉLRE, IMÁRA!

Évszázados szakrális helyen áll az ortodox szentképekkel díszített hógyűjtő felvonószentély. Gyertyagyújtással ne is próbálkozzunk, esélytelen a huzatban...

SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTÉS

A leselejtezett, egykor csak pár fő szállítására alkalmas szovjet felvonókabin alternatív hegyi felhasználása – kápolnaként: a haragos szelek ellen vaskosan kifeszítve, tetején pompás „villámhárítóval”

Turizmus – szakrális terepen

Hegylábi házigazdánk, Vaszilij rutinos vérszívónak bizonyul, az összes piszkos trükköt megpróbálja elsütni, de embereire talált. Mindez amúgy a vendégszerető grúzokra nem jellemző, de hát ő az egyik turistalátványosság téli pihenőt nem tartó parazitái közé tartozik. Végül is mindent megtett, hogy másnap korán induljunk a Kazbekre, mely amúgy orosz elnevezés, a grúz megfelelő a Mkinvartsveri, melynek jelentése: „Jégfejű hegy” – utalva arra, hogy a tetejét gleccser takarja.

A terv a következő: kétnapnyi kapaszkodással elérni a hegy menedékházát, majd pár nap akklimatizációt követően fel a csúcsra – mi sem egyszerűbb! Csakhogy a zsák 20 kiló fölötti, a hegyen csak mi vagyunk, és a szintemelkedés a házig vagy 2000 méter!

Útközben nemcsak a hegy lassan közeledő piramisa vonz. 2170 m magasan áll a 14. századi Szentháromság-templom (Tsmida Sameba), ami a grúzok fontos zarándokhelye. A szovjet időkben felvonó vezetett ide, de a hatalomra emlékeztető szentségtőrszerkezetet mostanra eltávolították. És még egy másik spirituális hely is található a Kazbek oldalában: 3800 méter magasan fekszik a korábban Prométheusz-szentélyként szolgáló Betlehem-barlang, ahol az 5. században alapítottak kolostort ortodox re-

TÉLI ÁLOM A HAVON

A hóba ásott sátor a szél ellen kitűnő védelmet nyújt. Az igazi jeges hideg azonban a derekunk alól érkezik

meték. A barlang egy 80 méteres sziklafal oldalában nyílik, ezért háborúk idején (amiből volt bőven) ide menekítették a grúz egyház kincseit, mint például Jézus jászolát és Ábrahám sátrát is.

E szent hely miatt tabu volt a hegy megmászása is, így azt először csak 1868-ban érte el Douglas Freshfield. Azóta nagy a forgalom, főleg nyáron. A csúcs alatti menedékház a remeteberlangok alatt, 3600 méteren áll. A múlt század 20-as éveiben épült – télen személyzet nélküli, ám nyáron alpesi árszínvonalú – ház a 40-es években nyerte el mai formáját, akkor mint meteorológiai kutatóhely. A rogyadozó vasbeton födémet és a -15 °C -os belső hőmérsékletet a színes külső festés kompenzálja... Mi, akik nem a gleccseren sátrazunk, vagy épp hóbarlangban alszunk, bezsúfolódunk egy jéghideg szobába, amit pár nap alatt majdnem nulla fokosra lehelünk be.

A következő két akklimatizációs nap lustálkodással, a megszokott, monoton napi rutinnal és kirándulással telik: gleccsertúra a nyereg alá, valamint a ház fölötti, felvonókabinból kialakított kápolna felkeresése.

**A CSÚCS MÉG
NAGYON MESSZE VAN**

A meredek, közvetlen
csúcs-út a menedékház
fölött indul. Sajnos,
a biztonságosabb,
normálúthoz meg kell
kerülni a fél hegyet

MULTIFUNKCIÓS HEGYI FELSZERELÉS

Hegyre is bőven jutott a gázból! A gázfőző nemcsak a létfontosságú vizet adó hó olvasztásához kell. Egy fárasztó nap után elengedhetetlen kelléke a test és lélek újjáéledésének is

Jéghasadékok között

Izzgatottan várjuk a csúcspan hajnalát, vajon kitart-e a jó idő? Bízunk benne, hogy az elmúlt hetek sarkvidéki hidege és jeges orkánja nem köszön vissza. A háztól még 5 óra a csúc alatti nyereg – teljesen sötétben. Hiába a fejlámpa fénye, elvétjük a szokásos nyári utat, és rátévedünk a gleccserhasadékokra, egyikünk alatt meg is nyílik egy hóhíd. Aztán újabb beszakadás, de ezúttal a kötél segít. A veszélyes zónát elhagyva csapatunk egyik mászópárosa a visszafordulás mellett dönt, míg én a pehely- és a síkesztyűm alá felhúzok egy harmadikat. Kell is, mert az orosz-grúz határt jelentő nyeregben utolsókat süvítí az északnyugati szél.

FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:

LÁSZLÓ PÉTER

Korábbi műsoraink meghallgathatók:

www.afoldgomb.hu/radio

NAPFÜRDŐZÉS A CSÚCSON

Semmihez sem fogható érzés 10 órányi mászás után fürgének nem nevezhető gyíkok módjára sütkérezni a csúcson.

A látvány persze mindenért kárpótol: 250 km-es látótávolságon belül a Kaukázus összes jelentős magaslata felsejlik

A napfelkeltében feldereng a csúcs, amelytől egy meredek, havas jéglejtő választ el. A képekről ismert nyári útnak nyoma sincs, mindent átjárnak a hasadékok, így ezeket kerülgetve érjük el a legmeredekebb pontot, az utolsó akadályt. Innen csak a jeges lejtő keresztezésével tudunk továbbmenni. Mászótársam hirtelen kicsúszik, és magával rántja az elől mászót is. Világos, hogy most rajtam a sor: jégcsákányomat beverem, és berúgom hágvásaimat – megtartanak. Mászhatunk tovább. A 10 órás útból alig negyedórányi van hátra, amikor – aznap először – megsüti arcomat a Nap.

A fantasztikus időben a Kaukázus teteje, a 200 kilométerre magasodó Elbrusz is karnyújtásnyira van. Akárhogy is, de a csúcs még csak féltáv, megkezdjük a monoton ereszkedést... és különben is, olyan keveset látunk még Grúziából!

SZÖVEG: GULYÁS ATTILA–LÁSZLÓ PÉTER, KÉP: LÁSZLÓ PÉTER

KAUKÁZUSI KÖRUTAZÁSOK

A KAUKÁZUSI GYÖNGYSZEMEI
Örményország, Grúzia, Azerbajdzsán
13 nap **389.000 Ft-tól**
2015.09.19.

GRÚZIA – ÖRMÉNYORSZÁG KÖRUTAZÁS
9 nap **209.000 Ft-tól**
2015.05.25., 09.14.

A FELFEDEZÉSRE VÁRÓ GRÚZIA
6 nap **139.000 Ft-tól**
2015.04.06., 09.21., 10.19.

GRÚZIA - AZERBAJDZSÁN KÖRUTAZÁS
8 nap **210.000 Ft-tól**
2015.09.28

TOVÁBBI AJÁNLATAINK

Szentpétervár	59.000 Ft-tól
Üzbegisztán	275.000 Ft-tól
Irán	297.000 Ft-tól
Mongólia és a Bajkál-tó	690.000 Ft-tól
Spicbergák	897.000 Ft-tól
Grönland	1.390.000 Ft-tól
Alaszka	650.000 Ft-tól
Dél-Amerikai nagykörút	930.000 Ft-tól
Dél-Afrika	947.000 Ft-tól
Pápua Új-Guinea	645.000 Ft-tól

1067 Budapest, Teréz krt. 33.

Tel: +36 1 354-3996 • Fax: +36 1 354-0874

email: info@1000ut.hu

[facebook.com/1000ut](https://www.facebook.com/1000ut)

www.1000ut.hu

ABHÁZIA

A KAUKÁZUS GEOPOLITIKAI BÖRTÖNÉBEN

Talpunk alatt használt fecskendők, építési (vagyis inkább rombolási) törmelékek és változatos összetételű szemét- és ürülékkupacok terülnek el. Nemcsak emiatt érdemes azonban a lábunk elé figyelni, hiszen az egykori Parlament omladozó romjai közt sétálva egy rosszul megválasztott lépéssel is nagyot lehet zuhanni. Nem is ajánlatos ide egyedül felmászni, én is csak a tapasztalt helyiekben bízva teszem, akik lelkesen vezetnek a leégett épület tetejére. Felérkezve nagyszerű kilátás tárul elénk, alattunk a Fekete-tengerig Szukhum (Szukhumi) terület; az el nem ismert Abház Köztársaság fővárosában járunk...

„Ha valaki Abháziába készül, talán nem jó ötlet ezt a grúzok előtt hangoztatni...” – Ezzel a gondolat-tal a fejemben járom sokáig az utcákat, miközben azon töprengök, hogy mégis hogyan kérjek útba-igazítást az utca grúzától az általuk el nem ismert ország, Abházia irányába. Feleslegesen aggódtam, a helyiek barátságosak, azonnal segítenek. Hamar kiderül, hogy az alig 10 kilométerre lévő határhoz olcsóbban visz ki egy maszek taxis, mint a poszt-szovjet térség hírhedt marsrutkái. Megköszönöm a segítséget, beszállok a taxiba, elindulunk. Miközben ablakhoz nyomott orral figyelem az elsuhanó tájat, egy domb mögül kibukkanó, gigantikus méretű grúz zászlón akad meg a szemem. Még néhány dombbal később egy sorompóval lezárt parkoló tűnik fel, mögötte pedig egy rendőrségi bódé. Megérkeztünk: itt ér véget Grúzia fennhatósága, és itt kezdődik Abházia.

SZÖNYEG FŐLÉ SÖPÖRVE

A padló, amit nem is olyan régen még Abházia legfontosabb emberei koptattak. Ma szemét borítja, és ahol még nem lyukas, ott is bármikor beszakadhat. Így néz ki napjainkban a leégett Parlament belülről

ABHÁZ–OROSZ: KÉT JÓ BARÁT

... együtt harcol, s issza borát, csacsáját (grúz–abház törkölypárlat) és vodkáját! Az itt állomásozó orosz katonákat az abházok barátoknak, az oroszok békefenntartóknak, a grúzok megszállóknak nevezik

Hová kerültem?

A rendőrségi bódé lényegében a határ grúz oldala. Ők ennél többet nem építettek ki, ezzel is jelezve, hogy mennyire nem tekintik ezt igazi határnak. A rendőr barátságos mosollyal kíván kellemes időtöltést Abháziában, és figyelmembe ajánlja a parkoló végében álló néhány szekeret, melyek némi pénz fejében átviszik az embert a határt jelentő Inguri folyó hídján. Inkább a gyaloglás mellett döntök. Jobbra és balra a folyó fonatai és köztük kimagasodó lápos dombok, nádasok terülnek el, míg mögöttem még mindig látszik (sőt, valószínűleg nem véletlen, hogy innen a legjobban!) a hatalmas grúz zászló, velem szemben pedig már egy ugyanekkora méretű abház lobogó lengedezik.

Utóbbi egyre közelebb kerül, majd megérkezem alája. Itt első intézkedés gyanánt azonnal elveszik a fényképezőgépet, és kitorlik a képek többségét. Hosszas kérdezz-felelek után egy jó másfél méter széles, szögesdrót kerítéssel szegélyezett folyosósó irányítanak. Fegyveres katonák sora lesi minden lépésemet a szögesdrót túoldaláról, ahogy vágóhídra terelt malacként végighaladok előttük. A folyosó másik végén szerencsére nem vágóhíd, csak egy újabb részletes ellenőrzés vár. Végül a morcos határőr visszaadja az útlevelemet, én pedig izgatottan lapozom fel, hogy megpillantsam végre az abház pecsétet. Ilyet sajnos nem talállok, de ahogy kinyitom az okmányt, a pár napja kapott grúz pecséten akad meg a szemem. Grúziát ábrázoló körvonalába természetesen nincsen berajzolva az imént átlépett határ, a nemzetközi jog szemében tehát nem hagytam el az országot. Irataimból feltekintve viszont a felettem lebegő hatalmas abház zászló mellett az Abház Köztársaság üdvözlőplakátja fogad. Éppen elgondolkoznék, hogy milyen országba is kerültem, ám ekkor odalép hozzám egy marsrutka-sofőr. Oroszul kérdezi, hogy elvihetne-e orosz rubelért a köztársaság fővárosába, Szukhumba. Mindeközben megcsörren a telefonom, a szolgáltató küldött SMS-t: „Üdvözljük Oroszországban!...”

NYET RUSZKI

„Nyugatiként” igazi kuriózumnak számítok az évi több millió orosz turista között, így a barátságos helyiek bármit megtesznek, hogy lenyűgözzenek. Még az sem gátolja őket ebben, hogy nem beszéljük egymás nyelvét

ABHÁZIAI TURISTACSALOGATÓ

A szubtrópusi klímán a mandarinfák mellett pálmákkal és babérlombú növényzettel szegélyezett, homokos tengerpartot találunk, amiről Abházia turisztikai honlapja büszkén közli, hogy az év felében melegebb a francia Riviéránál is. Hozzáteszi, hogy a napsütéses napok száma még az ismert svájci síközpontot, Davost is felülmúlja. Mindehhez képest épp csak megemlíti, hogy a területén található Krubera-Voronya a maga több mint 2 kilométeres mélységével a világ jelenleg ismert legmélyebb barlangja. És ha már a világrekordoknál tartunk, az Abháziában található Repruát a világ legrövidebb folyójának tartják. De érdemes itt meglátogatni Gagrát, Pitsundát, Novi Afont és a festői környezetben fekvő, megannyi legendával övezett Ritsa-tavat is. E kulturálisan sokszínű és műemlékekben gazdag, 4000 méter fölé magasodó hegyekkel határolt kis területnek csak a státusza megkérdőjelezhető, szépsége semmiképpen.

Fekete-tenger, fehér tenyér

Kell néhány másodperc, hogy mindezt feldolgozzam, miközben a marsrutkás türelmetlenül megismétli a kérdését. Tekintve, hogy más lehetőség nincs, bólintok. A mikrobusz-méretű, roncsállapotú gépbe átlagosan kétszer annyi embert zsúfolnak bele, mint amennyi számára az még kényelmes lenne. Lehetetlen nem összeismerkedni útitársaimmal, még akkor is, ha nem beszéljük egymás nyelvét. Első megálló Gal, és menet közben kézzel-lábbal elmutogatják, hogy ez Abházia legveszélyesebb városa. Sőt, az egyetlen veszélyes városa – javítják ki gyorsan magukat. És miért veszélyes? Természetesen az át-átszökő grúz banditák miatt – mondják.

Megérkezünk a város autóbusszállomására, körültem a külvárosi, slumosodott környezetben romos házak és piszkos utcák összevisszasága terül

el. Kérdésemre, hogy merre van a városközpont, csodálkozva mutatják, hogy hiszen ez az!

A busz kis idő múlva továbbindul, kijutunk a hegyek közül a tengerpartra. Abházia lakóinak többsége erre a keskeny, part menti sávra koncentrálódik, „itt van az igazi élet”. Itt, az úgynevezett Kaukázusi-Riviérán termékenyek a földek, melegek a nyarak és közel a Fekete-tenger is. Nem csoda, hogy a terület a szocializmus időszakában felkapott turistacélpont volt. Ma azonban a düledező épületek, elhagyott hajókikötők, üres üzemek és régóta vonatot nem látott sínek tudatják: itt már csak a tengerpart épülő jellegű, a gazdaság a rendszerváltás óta romlik. Végül az egyik kitartóan próbálkozó utastársam talál egy szótárlakalmazást a telefonján, és ennek segítségével mondja a kulcsszavakat: én, szállás, vendég, te. Szomorúan ve-

szi tudomásul, amikor az alkalmazás lefordítja neki, hogy már van szállásom. Mindenesetre a következő megállóban vesz nekem egy üdítőitalt, és még a jegyemet is kifizeti! Majd a műszerfalra ragasztott abház zászlót ábrázoló matricára mutatva próbálja meg lelkesen elmagyarázni annak jelentését. A zöld és a fehér sávok az iszlám és a kereszténység békés egymás mellett élését jelentik, a jobb felső sarokban látható fehér tenyér pedig az ellenségnek megálljt, a barátoknak köszöntést jelent.

VÉGÁLLOMÁS. Szukhum vasútállomásának égbe törő tornya alól már csak Oroszország irányába indulnak vonatok. A vasutat körülvevő, nagy kiterjedésű rozsdasínek fölött hosszú üveghídon át vezet az út

Kaukázusi multikulti

Ha grúz városnak tekintjük, akkor Szukhumiban vagyunk. Abházul Akua. Pár évszázaddal korábban, görög gyarmati korában Dioskuriasnak nevezték, majd a török uralom alatt Suhum-Kale volt a neve. A gyakran nevet és urat váltó város lakossága a mai napig igen sokszínű. Találunk itt örményeket, abházokat, grúzokat, oroszokat, görögöket, sőt még észteket is. Vallásilag sem kevésbé heterogén kép tárul elénk a bizonytalan státuszú országban. A többséget kitevő ortodoxokon, örmény katolikusokon és szunnitákon kívül sok abház a mai napig ősi természeti vallását őrzi, annak minden pogány szertartásával és hagyományával együtt. Az ezeket gyakorlók többségét azonban nem a nagyvárosokban, hanem északon, a hegyek között, elzárt közösségekben találjuk meg.

Persze a „nagyvárosok” szó kaukázusi relativitásban értendő. A főváros, Szukhum lakossága is alig haladja meg a hatvanezretet, és területe sem nagyobb egy átlagos, külső pesti kerületnél. Sőt, valljuk be, a városkép sem nagyon különbözik attól. Persze van itt szép rész is, ezt pedig mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy itt már nekem is fel tűnik, hogy valóban a központba érkeztünk.

A Fekete-tenger partján sorakozó mives építmények közül is kiemelkedik a hosszú múlttal rendelkező Ritsa Hotel aranyozott épülete, melynek első emeleti erkélyéről Lenin halála után Trockij tartotta híres beszédét. Innen nem messze egy hatalmas, sokzászlós betonkockát találunk. Ez az új Parlament. A régi a grúz-abház konfliktus során égett le, sok más épülettel, többek között a neves Ritsa Hotellel együtt. A nagy turistaforgalmú szállodát visszaépítették, a régi Parlamentben viszont azóta is csak gyomnövények, kóbor kutyák és drogok laknak.

Ahogy alatta állók, segítségemre siet néhány angolul is értő helyi iskolás, akik örömmel megmutatják, hogyan lehet feljutni az épület tetejére. Felérkezve nagyszerű kilátás tárul elénk: alattunk a Fekete-tengerig Szukhum terül el, a kontrasztok városa, ahol megtalálunk porig égett romokat, görög stílusú boltíveket, luxusszállodát, botanikus kertet és üres panelházakat, és orosz zászlók lengedeznek az aprólékosan kidolgozott épületek homlokzatán, és a szovjet úrkísérletekhez tenyésztett majmok által lakott park ma az egyik legnagyobb turistalátványosság. És mindez egy viszonylag kis városban, alig túl Európa határán!

SZENT A BÉKE!

Az eredetileg Abházia irányába mutató cső ma megcsomózva mutat az ég felé a grúz-abház határon. Sokan biztosra veszik, hogy az oroszok esetleges távozásával a csomó is kioldódna

UTCAI TÖRTÉNELEMKÖNYV

Amilyen bizonytalan Abházia jövője, olyannyira vitatott a múltja is. Ez a fal Szukhum központjában, a tengerparton áll, és abház szemszögből mutatja be e terület történelmét (jobbra)

FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:

NÉMETH DÁNIEL

Korábbi műsoraink meghallgathatók:

www.afoldgomb.hu/radio

Krím-kettő

Persze politikailag sem egyszerű, hogy az általában Európának tekintett Orosz-Kaukázus és az általában Ázsiának tekintett Grúzia közös halmazában fekvő országot hova soroljuk be. Még nehezebb, ha figyelembe vesszük, hogy Grúzia előszeretettel tünteti fel magát európaiként, tájféldrajzi szempontból viszont a Kaukázus északi előterét már Ázsia részének tekintjük.

Az Abházia területét kitevő Északnyugati-Kaukázus szerkezetileg a Krími-hegyvidékkel rokonítható. Ám korántsem csak természetföldrajzi párhuzamot találhatunk Abházia és a Krím félsziget között. Azon kívül, hogy mindkét terület jelentős idegenforgalmi központ, említést érdemel, hogy mindkettő lakói büszkének kiváló borokra, és különösen jó barátok Oroszországgal. A boruk minőségében nincs is különbség, ám a barátságukéban már van: míg a krími oroszok származásuk okán természetesen baráti viszonyt ápolnak Oroszországgal, az abházok számára ez inkább egyfajta kényszerbarátság. A 19. században még egyértelműen ellenségként kezelt oroszokkal a Szovjetunió szorításában „összeszoktak”, majd a rendszerváltás után megjelenő grúz hatalom elől menekültek vé-

gül az északi medve ölelésébe. Magyarul: Oroszország segített kivívni a függetlenségüket, amit rajta kívül azóta is csak Venezuela, Nicaragua, Tuvalu, Vanuatu és Nauru ismert el.

Ez az a lista tehát, amiről Abházia szövetségest, kereskedelmi partnert és barátot választhat. Egy abház útlevéllal is csak ezekbe és még három másik „fagyott konfliktuszónába” (Dél-Oszétiába, Hegyi-Karabahba és Transznisztríába) lehet beutazni, ezért nagy sikert aratott körökben a Szovjetunió bukása után az orosz állampolgárság felvételének lehetősége. Így fordulhatott elő, hogy Abházia lakosságának több mint kétharmada ma orosz állampolgár.

Bár Oroszország – bekebelezési étvágyát tekintve – egyrészt veszélyt, egy másik, sokkal lényegesebb oldalról viszont garanciát is jelent Abházia függetlenségére: Oroszország támogatása nélkül Abházia még ennél is kevésbé lenne önálló, bár rossz viszony esetén az orosz családok karácsonyi asztaláról igencsak hiányozna az innen importált mandarin...

SZÖVEG ÉS KÉP: NÉMETH DÁNIEL

⊕ SZÖVEG: LÁZÁR ÁDÁM, KÉP: SZEPESI DÁVID

NÁGAFÖLD FEJVADÁSZOK FESZTIVÁL- HANGULATBAN

Hegyek, völgyek, erdőségek, patakok, zöldellő domboldalak. A hegyoldalba vágott teraszokon rizsföldek, kapaszkodó faházak. Utak pedig alig, és a létezők, kacskaringósak, meredekesek vagy még épülőfélben. A békét sugárzó vidék egykor a nágák harci kiáltásaitól volt hangos. Azóta a vadász-harcos népet megszelídítették. Most azonban nem a tájat csodálom, hanem egy morung teraszán békésen teázó fejvadászt. Már jó ideje nézzük egymást. Azon töprengek, vajon miért vágta le emberek fejét, ő pedig azt várja, mikor fogom ezt megkérdezni

Gördülő kövek népe

A Brahmaputra-síkságból emelkedik ki Nágaföld, India egyik legkisebb állama, az aprócska hegyi tagköztársaság, ahová 2011-ig még az indiaiak is csak engedéllyel léphettek be. A Tibet (Kína), Burma és Banglades által határolt, kis hegyi „ország” nemcsak stratégiaileg, de gazdaságilag is fontos Indiának, mivel gazdag kőolaj- és nemesfémlelőhelyek földje. Nem egészen kétmillió lakosán 16 törzs osztozik. Egymás nyelvét nem beszélik, egyfajta keveréknyelven és angolul értekeznek. A nágák mongol származása szembetűnő, írott történelmük azonban nincs, amiből kiderülne: mikor, honnan jöttek. A szájhagyomány úgy tartja, hogy Tibetből vándoroltak Indonéziába, ahonnan később visszatértek mai hazájukba, amit elszántan védtek és védenek ma is.

MAJDNEM MINDENKI FESZTIVÁLOZIK

A Hornbill Fesztivál idején a fiatalabb nemzedék tagjai mind a helyszínen vannak. A falvakban csak a kis-gyermekes nők és az idősebbek maradnak. A termést a napon szétterítve szárítják

LEJTŐS TEREPEN

A hegyoldalon, teraszosan kialakított földeken kalákában, összefogva dolgoznak a helyiek. Nágaföld termékeinek 60%-a földművelésből, a többi a kézműiparból származik

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK TÁMOGATÓJA

AZ STA TRAVEL — STATRAVEL.HU

***A nágák mongol származása
szembetűnő, írott történelmük
azonban nincs, amiből kiderülne:
mikor, honnan jöttek.***

Falvaikat hegyoldalakra vagy -ormokra építették, várral, lőrésekkel az út felé. Innen szükség esetén óriási sziklákat tudtak gördíteni támadóikra. Védelmük erejéről sokat elárul, hogy a 19. században a briteknek 40 évbe került bevenni a területet. Az ellenfelekből aztán a világháborúban szövetségesek lettek. 1944-ben, amikor a japán erők Burma felől itt próbáltak betörni Indiába, a brit-nága egységek „a Kelet Sztálingrádjának” is nevezett támadást hősiesen verték vissza. A fővárosban – Kohimában – fekszik a katonai temető. Itt, a döntő összecsapás helyén, az egykori tenispályából lett sírkert több tízezer halottja tanúskodik a harc nagyságrendjéről. Az emlékművön ez olvasható: „Vidd el a hírt, hogy mi a mánkat adtuk a ti holnapotokért!”.

Mezítlábás falusi turizmus

A főútról letérve keskeny úton szalamoszunk. Olyan falut keresünk, amelynek lankás rizsföldjeit még éri a napsütés. Nők húzódnak le előlünk a padkára, homlokukon vesszőkosár pántja feszül, az erdőn gyűjtött tüzelővel megrakva. Kora délután van, de a mindent körülvevő hegyek mögött hamar lebukik a Nap.

A fővároshoz egyik legközelebb eső falu Kig-wema. Az angami törzsből hatszázan élnek itt, családonként 4-5 gyerekkel. Van iskola, templom, gyakran elektromosság és mobiltelefon-kapcsolat is. A víz a hegyekből ered, a nők hajukat és edényeiket is ebben mossák tisztára. Csupaszlábukon papucs, a gyerekekén többnyire az sem, mezítláb futkároznak a sziklás-, köves talajon. Kabátot nem viselnek, csak a törzsre jellemző színű vállkendőt. A fejüket sállal csavarják körül.

A nága falu legfontosabb része a kapu. Erre vésik fel hiedelmeiket, szokásaikat,

A nága falu legfontosabb része a kapu. Erre vésik fel hiedelmeiket, szokásaikat, tabuikat.

Elejtett állatok koponyáit, bölényfejet akasztanak rá.

TÖRZSI BEMUTAKOZÁS

Az egyhetes fesztivál alatt minden törzs naponta többször is alkalmat kap táncai, dalai, vetélkedői, egykori harci szokásai, viseletei bemutatására

tabuikat. Elejtett állatok koponyáit, bölényfejet akasztanak rá. A kapu ma már csak szimbolikus, nincs bezárva, gyakran nem is az út közepén áll. Mára a harcos kedvű emberekből földművesek, kézművesek váltak. Szövöszékeiken színes sálak, váll- és nyakkendők, felöltők, köpenyek készülnek. Természettel való együttélésük kifejeződései máig kiolvashatók az anyagba szőtt motívumokból.

Összefutunk egy csoporttal: esküvő után az új arát hozzák a fiú házához. A kis teherautón rajtuk kívül mosógép, vasszekrény és egy zsák liszt utazik. Nem derül ki, hogy nászajándék-e vagy hozomány. Odébb egy nagy, üvegezetlen ablakú épület ajtaján mezítlábás férfi lép ki, és meglepően jó angolsággal invitál beljebb. Bent, a fénytelen terem közepén vascsövekből készült asztal, alatta füstölgő fahasábok, rajta hatalmas kondér. A helyiség sötétjéhez a kialudt tűz fulasztó füstje társul. A férfi egy félig feldarabolt sertésre mutat, az állat másik fele már az üstben rotyog – szőröstül-bőröstül. A házigazda jelzi, hogy foglaljak helyet, az üst mellett még bőven van hely. Rajtunk kívül még 6-8 árny üli körül az asztalt. Egy másik üstből merít csészényivel. Rizssör van benne, azzal kínál.

– Maguknál vannak ilyen házak? – elegyedik beszélgetésbe a sörfőzőmester a kalibára célozva; bambusz tartógerendák között kötött háncsból készült falak, rajta jobb napokat is látott fémhordók kivágott palástjából tetőféleség.

– Nincsenek. De a tél is hűvösebb – válaszolom tömören.

Alkalmi asztaltársaságomtól búcsút véve, az utcát járva az tűnik fel, hogy Nágaföldön nem hallani kutyaugatást; városon csak kóbor kutya van, az meghúzza magát, nem ugat, a falvakban a kapuk és ajtók tárva vannak mindenki előtt, hát minek csaholnának? A falusi házikók egyszerűségének dacára a templom mindenütt szokatlanul nagy. Az eredetileg animista nágákat a britek már a 19. században próbálták megtéríteni, de csak jóval később, amerikai hittérítőknek sikerült, ha nem is mindenkit. Csodálkozva szemlélem a kivilágított vörös csillagot a kereszt csúcán. A maoisták már a templomokba is betették volna a lábukat? Valójában csak karácsonyi dekoráció.

Hagyományőrzés – katonai kísérettel

A nága törzsek legnagyobb becsben tartott állata a nagy szarvascsőrű madár – angolul great hornbill. A színpompás jószág a nágák szent állata és egyben törzsi jelkép is. Elég nyomós ok, hogy róla nevezzék el a minden év decemberében tartott rendezvényüket, a Hornbill Fesztivált.

A hagyományőrző sokadalomnak a fővárosközeli skanzen ad teret, ide se-reglenek a különböző törzsek képviselői. De több ez a törzsek közti találkozó-nál: remek alkalom, hogy a nágák ősi szokásait és mai életmódjukat a kívülrőlők is megismerhessék. A heti program igen színes, a hagyományos fafaragó bemutatótól a popkoncertekig sok minden van műsoron.

ŐSI VISELETBEN
A törzsi fejdíszek és fegyverek sem hiányozhatnak

KIFINOMULT LÁTVÁNY

Az este a finomabb versengések, koncertek, színdarabok és filmek, a Nága szépségverseny, valamint a divatbemutatók ideje.

Az egzotikusan szép manókenek helyi lányok, a ruháik is itteni tervezésűek

A fesztiválfaluhoz vezető út két oldalán 15 méterenként katonák, rendőrök állnak díszegyenruhában, puskával, géppisztollyal. A marcona gárda látványán sokat csillapít, hogy az út utolsó kilométerein fiatal, gyönyörű rendőr- és katonanők állnak strázsát. A túlzónak tűnő biztonsági intézkedések nem ok nélküliek: idén a fesztivált India miniszterelnöke, Narendra Modi nyitja meg.

A skanzenben mind a 16 törzsnek felépítettek egy-egy morungot – ez tulajdonképpen a nága lakóépület. Ilyen közösségi hálótermekben alszanak a nága fiúk. Szarvakat, trófeákat, használati tárgyakat, szerszámokat, edényeket, fegyvereket is tárolnak itt. Esténként a férfiak itt beszélgetnek, hozzá rizssört kortyolnak, hatalmas bográcsban disznót főznek. Központi fűtés vagy kályha itt nem létezik; az ajtó elé vetnek néhány gallyat, és a parányi láng körül guggolva melegszenek.

A nága törzsek legnagyobb becsben tartott állata a nagy szarvascsőrű madár – angolul great hornbill, a nágák szent állata. Elég nyomós ok, hogy róla nevezzék el a fesztivált.

Most azonban teljes díszbe öltözött harcosokban gyönyörködhet a fesztivál népe. Az épület előtt autentikus ételeket-italokat, a rájuk jellemző csemegéket is árúsítanak a törzs képviselői. Az egzotikum rajongóinak a nága konyha maga a paradicsom. Kedvencük a mócsingos disznóhús, pedig korántsem csak zsíros csülökhöz lehet itt hozzájutni. Vezetőnk éppen banánlevéltányéromra pakol változatos menüt: böglyöt, lárvát, csigát, kígyó-, majom-, kutya-, macska- és halszeleteket. Sajnálkozva tudatom velem, hogy vegetáriánus vagyok.

Hullámvasút helyett...

A fesztivál furcsa, egyedi szokások bemutatója is: hosszú liánok összekötésével készült, több száz méteres kötélfonattal nága férfiak ezrei közös erővel vontatnak el egy hatalmas sziklatömböt. A nága falvakban, városokban, földeken gyakran látunk felállított megalitokat. Ilyen, akár több száz tonnás kőtömbökkel valamilyen különleges cél elérésekor tüntetnek ki egy falut, várost vagy embert. A fesztiválon a kőhúzáskor az összes nága csoport összefogva húzza 3-4 kilométeren át a súlyos kőtömböt – idén egy 6 méter hosszú, másfél méter széles és 60 centi magas megalit volt a kötél végére kötve!

De „erős” viadal a Király Csilifaló Verseny is. Az indulóknak tíz méregerős paprikával kell végezniük mindössze 15 másodperc alatt! A színpad mögött orvosok várják a „célba érkezőket”, akiket rendszerint alaposan megviseli a próbatétel; nem ritka, hogy gyomorgörcsben fetrengenek a verseny után: el is kelhet az injekció. A dobogások 10 000, 20 000, illetve 30 000 rúpiával

De „erős” viadal a Király Csilifaló Verseny is. Az indulóknak tíz méregerős paprikával kell végezniük mindössze 15 másodperc alatt.

FOTO: LÁZAR ADÁM

UTOLSÓ FEJVADÁSZ- TOM 1959-BEN VOLT

Az igazi fejvadászok
már mind jóval
70 év felettiek.
Fegyvereiket,
fejdíszeket, nyaklánc-
caikat a fesztivál
idején ma már fiaik,
unokáik viselik
– leginkább turista-
csalogatóként

SZIKLAMOZGATÁS

A kőhúzásnál a férfiak és mellettük a még egészen kicsi fiúk is törzseik szerint sorakoznak, és együtt vonszolják a hatalmas kötömböt (halra)

 FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:
LÁZAR ÁDÁM

Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

gazdagodnak! Nem véletlen, hogy az itt hatalmasnak számító összegért sokan ringbe szállnak. A rutinos versenyzők legális doppingszerként tetemes mennyiségű tejport habzsolnak be a paprikafalás előtt – mindez nem meglepő: a világ legerősebb paprikái innen származnak.

Akinek a csili nem csúszik, próbálkozhat a bambusszal, mert az biztosan fog; a bambuszászó-vetélkedőn egy 8 méter magas, beolajozott bambuszrúdra kell felkúszni. Nem nehéz elképzelni, hogy az amúgy is sima felületű növényi száron olajosan nem egyszerű legyőzni a gravitációt. Az idei győztes emberfeletti küzdelemben, 23 perc alatt érte el a rúd csúcsát.

Fejvadászok faggatása

Akik hallottak már Nágaföldről, többnyire a fejvadászok híreről ismerik. Bár a brutális törzsi szokás a kereszténység megjelenésével hivatalosan eltűnt, a harci mesterséget gyakorlók öregjei közül néhányan még életben vannak. Többek között itt, a fesztiválon is megfordulnak közülük. Kérdezősködésem során megtudom, hogy a legvérszomjasabb törzs hírében a konyakok állnak, és a fejvadászok arca mindig tetovált. Ezt tudva már nem nehéz kiszűrni azokat, akikkel érdemes szóba elegyedni. A 76 éves konyak harccsal folytatott beszélgetésemben a törzsének egyik fiatalja segített tolmácsolni.

– Minden nága falu egy önálló állam, amit a törzsfőnök vezet – magyarázza az öreg. – Törzsfőnök pedig abból lett, aki a legjobb harcos volt, aki a legtöbb fejet vitte haza. A tisztség életre szól. Az íratlan szabály szerint falubeli meggyilkolásáért kiközösítés a büntetés. A fejvadászat kialakulása a nágák nomád életmódjából eredeztethető. Ha vándorlásuk során egy másik falura bukkantak, akár egy apró dolog miatt is kitörhetett a háború. A megölt ellenség legértékesebb testrésze a feje, de levágták a karokat és a lábakat is. A falvaik házai koponyákkal voltak díszítve. Ez volt a harcos trófeája.

RÉGI IDŐK TANÚI

A megnyitón három, idős, egykori fejvadász vett részt

Kérdezősködésem során megtudom, hogy a legvérszomjasabb törzs hírében a konyakok állnak, és a fejvadászok arca mindig tetovált.

– A vadász is hazaviszi a szarvas agancsát – érvel a bácsi. – Mégis, mi volt a sok háborúskodás oka? Természetesen az, hogy egy terület kihez tartozik – taglalja.

– Itt, ahol minden hegyes-dombos és alig van település, és nemrég még utak és térkép sem volt, honnan tudják, hogy egy terület melyik törzshöz tartozik? – tudakolózom.

– Minden fűszálat ismerünk. Minden egyes törzs külön ország. Ha valaki ezt megsérti, kitör a háború – magyarázza.

SOK VÉRT LÁTOTT

„A késemet mindig magamnál tartom, és ma is ugyanolyan éles, mint valamikor volt...”

... egy másik láncon meg négy, rézből faragott fej. A szokás szerint ez a begyűjtött fejeket jelképezi. Végre eljön a pillanat, hogy rákérdezzek, mikor vágott le utoljára fejet...

Közben mellételepszik két, nála is idősebb férfi. Az ő arcukat másféle tetoválás díszíti, ami elbizonytalanít, de aztán elmagyarázzák, hogy háromféle tetoválás létezik: a fejevadászé, a törzsfőnöké és a papé, mind más-más motívumokkal.

– Hadüzenet? – kérdezem.

– Nem mindig volt, néha egyszerűen betörtünk az ellenséges faluba, főleg éjjel – meséli.

A karjukon elefántcsont gyűrűt, a fejdíszükön vaddisznóagyarat, a nyakláncukon azoknak a vadaknak az agyaráit, szarvait viselik, melyeket elejtettek. Az öregén tigrisfog fityeg, egy másik láncon meg négy, rézből faragott fej. A szokás szerint ez a begyűjtött fejeket jelképezi. Végre eljön a pillanat, hogy rákérdezzek, mikor vágott le utoljára fejet...

– Az még 1959-ben volt, de előtte lepuffantottam. Nem is tudom, ki volt az, a szomszéd faluból valaki – ecseteli. – Nem haragudtam rá, egyszerűen háború volt. A gyilkosság háborúban nem számít bűnnek. Vagy én ölök, vagy engem ölnek – érvel az öreg fejevadász. – A fejeket a legtöbb helyen a kereszténység felvétele után elföldelték, de néhol máig büszkén őrzik. Konfliktusok természetesen vannak ma is, de már nincs megtorlás. A fejevadászat a múlté, a helyét átvette a felejtés és a megbocsátás. ☺

MÁRKUSHEGY VÉGNAPJAI

⊕ SZÖVEG: KISS ANDRÁS, KÉP: KÁLLÓ PÉTER

December végén megszűnt a kitermelés az ország utolsó mélyművelésű szénbányájában. A Márkushegyi Bányüzemből 230 embert bocsátottak el, 240 dolgozó azonban még maradt, hogy lezárják a vajatokat. A következő másfél-két évben felhozzák az addig mélyben dolgozó gépeket, ezt követően a felszínen lévő épületek többségét is lebontják, a területet pedig visszaadják a természetnek.

– Rogyasszátok be kicsit a térdeteket, és mindig kaspaszkodjatok a majré-vasba! – mondja a kísérlónk, Kovács János, mikor beszállunk a liftbe – bányász-néven a kasba. A szerkezet óriási sebességgel lódul neki a több mint 300 méteres mélységnek – az indulásnál úgy éreztem, hogy a gyomrom a fejembe vándorol át, majd onnan kúszik vissza lassan a helyére. Az utat nagyjából fél perc alatt tesszük meg, és amikor leérünk, olyan, mintha egy másik világba jutottunk volna.

EGY SZAKMÁT IS MAGA ALÁ TEMET
Márkushegyen 2014. december 31-én megszűnt a kitermelés. Ez volt Magyarország utolsó mélyművelésű szénbányája, így ezzel a döntéssel egy szakma is eltűnik

Jó szerencsét! – futószalagon

Ahogy Kovács János fogalmaz: „Itt már nincs jó napot!, meg szia!, csak a bányászok sokatmondó, jó szerencsét! köszöntése”. Így mi is ehhez tartjuk magunkat, pedig ez legalább annyira furán áll nekünk, mint az a jó pár számmal nagyobb ruházat, amiben leereszkedtünk.

Még vagy 2 kilométert kell megtennünk a sötét járatokban, hogy eljussunk a frontig, vagyis a kitermelés egykori helyszínére. A védősisakunkra rögzített fejlámpa fénye hosszú csóvákat rajzol a szénportól terhes leveőbe, miközben elindulunk az egyre szűkülő járatokban.

Az első néhány száz méteren gyalog botorkálunk vezetőink nyo-

***Magyarország szénvagyonát
8,5 milliárd tonnára becsülik***

mában, én pedig mindenhova beverem a fejem, mintha ez a program kötelező része lenne. Pár perc után aztán elérünk az első szállítószalaghoz, vagyis a japánhoz. Ezek nemcsak a kitermelt szenet juttatják a felszínre, a bányászok is ezen utaznak a több mint 35 kilométer hosszú járatokban. Háromszor is élvezhetjük a japánon való suhanást, hason fekve, egyfajta fura szupermen-pózban. Persze nekünk – akik csak látogatóban vagyunk ezen az emberpróbáló helyen – mindig megállítják a szalagot, a bányászok azonban menet közben szállnak fel-le.

A futószalag utazások között újabb séták következnek. Körülöttünk mindenhol masszív beton- és fagerendák, melyek lassan, de folyamatosan engedtek a rájuk nehezedő nyomásnak, és a járatokba néhol betüremkedik a csupaszkőzet. A földön gerendák, csövek hevernek hanyagul, a plafonon pedig egy furcsa teherszállító eszköz, a Scharf-vonat sínje fut, amivel a nagyobb berendezéseket mozgatták. Ami azonban az ott dolgozóknak mindennapos látvány, az nekem egy fura, jövőbeli szerkezet – mondjuk egy Ridley Scott-film-ből, aminek a végén a főhős ezzel gázolja halálra az életére törő földön kívüli szörnyeket.

AZ UTOLSÓ 300

A bányaterület felszín alatti rekultivációja még két évig fog tartani, ezen 240 bányász dolgozik. Az ő feladatuk, hogy felszínre hozzák a gépeket, a különböző berendezéseket, majd lezárják a vajatokat. A tervek szerint 2016 második felében kezdhetik meg a felszínen lévő épületek bontását

Európában és Ázsiában a szén világpiaci ára 2011 óta a felére csökkent. A Bank of America Merrill Lynch tavalyi elemzése szerint ráadásul 2016-ig nem is várható növekedés, és Európában – a megújuló energiaforrások felhasználásának növekvő részaránya okán – a jövőben csökkenni fog a szénigény

Márkushegy volt az utolsó mélyművelésű hazai szénbánya. Visonta, illetve Bükkábrány közelében található két külszíni lignitbánya és tavaly indították újra a Pécsi Vasasbányát is, ahol szintén külszíni fejtéssel termelnek

GÉPEK A MÉLYBŐL

A kb. 36 kilométernyi alagútban összesen mintegy 150 nehézgép vár arra, hogy kiszabadítsák a föld fogságából. Ezek némelyike akár 40 tonnát is nyomhat, így a munka komoly figyelmet igényel.

A berendezések nagy részét értékesíteni szeretnék

Bányaleszerelés

Úgy 30-40 percnyi séta és futószalagos száguldás után érünk a fronthoz. Itt 6-8 fős csoportokban dolgoznak a bányászok, hogy a december végén végleg leállított pajzsokat kiszabadítsák a föld fogságából. A bánya talán itt mutatja meg az igazi arcát: amikor a majd' 40 tonnás gépeket hidraulikus emelők segítségével mozgatni kezdik, a fölöttünk lévő közel 400 méternyi kőzetből recsegve-ropogva potyognak a fejünkre a kisebb kőzetdarabok. Mintha a természet így emlékeztetne minket arra, hogy az ember itt csak vendég, és a Föld visszaköveteli magának e járatokat.

... és vissza is fogja kapni. A következő másfél-két évben lerabolják a vajatokat, vagyis mindent a felszínre hoznak. Fényre kerül a lent lévő másfél száz nehéz munkagép, a szállítóeszközök és ezek vágányai, de ki-

szerelik a járatokat biztosító gerendákat is. Ezt követően az alagutak megrogynak és beomlanak, mintha soha nem is lettek volna itt. A gépeket pedig eladják – ahogy a bányai igazgatótól megtudtuk, már vannak is érdeklődők. A bezáráshoz azonban még szükség van a bányászokra – ahogy az egyikük keserűen fogalmaz, ők az utolsó 300 itt, a mélyben...

– A bányászjáradékhoz 25 év föld alatti munkára vagy 5000 műszakra van szükség. Ezt és persze a bányabiztonságot is figyelembe vettük, amikor kiválasztottuk azokat, akik a rekultiváción dolgoznak. Ez a két év sokaknak elég lesz, hogy megkapják a juttatást – mondta Forisek István, bányászati igazgató. – Az elbocsátott dolgozóknak pedig a végkielégítésen túl átképzési támogatást, illetve úgynevezett újraelkezdési támogatást is biztosítanak – például egy vállalkozás indításához.

A bányai üzem kivitelezése a lejtős akna munkálataival 1976 tavaszán az eocén-program keretében indult

BÁNYÁSZBÓL RAKTÁROS

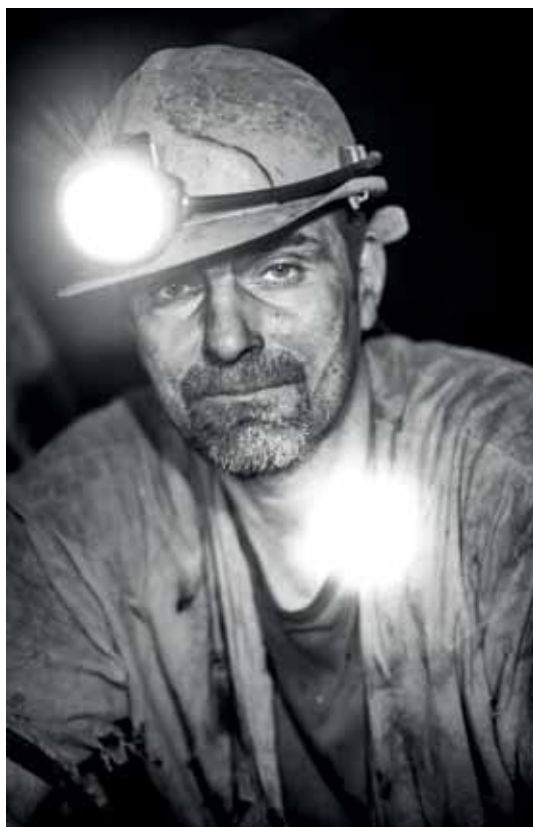
Az elbocsátott dolgozóknak lakhatási és elhelyezkedési támogatást is biztosítanak: vagyonőrnek, targoncásnak, raktárosnak tanulhatnak, vagy angoltanfolyamon vehetnek részt

*Az üzemben azonban csak
1981. április 1-jén kezdték el
kitermelni az eocén korú
barnakőszén*

Gazdasági rádió FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
KISS ANDRÁS
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

25 ÉV A FÖLD ALATT
A bányászok közül 280-an már a bezáráskor jogosultak voltak az átmeneti bányász-járadéokra. Ehhez 25 év munkaviszonyra, vagy ötezer földalatti műszakra van szükség. Az itt maradtak közül pedig sokan pont a rekultivációs munkákkal szerezhetik meg a jogosultságot

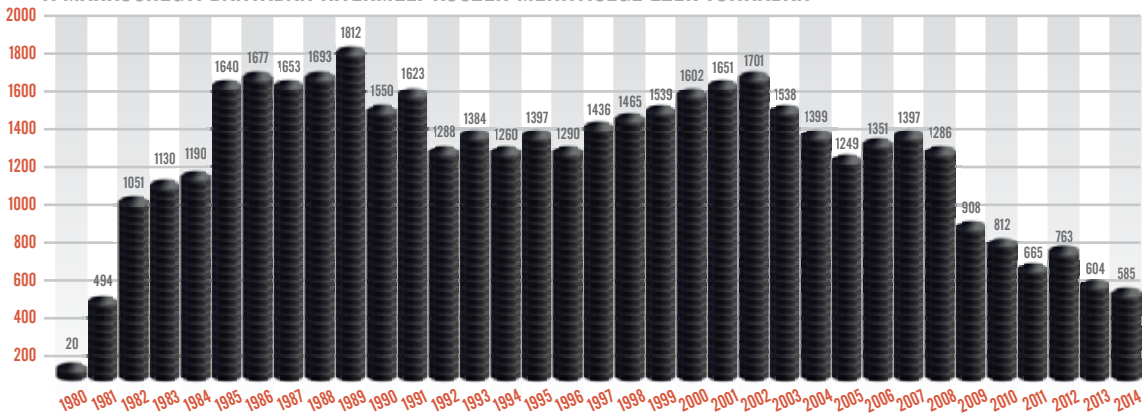

„MINDENKI A FÖLD ALÁ KERÜL”

A sötétség, a por és a kemény fizikai munka ellenére a legtöbben nem szívesen cserélik le a munkájukat. Ahogy mondják: „Aki az első pár hónapot kibírja, az ittragad. Meg amúgy is: előbb-utóbb mindenki a föld alá kerül...”

A MÁRKUSHEGYI BÁNYÁBAN KITERMELT KÖSZÉN MENNYISÉGE EZER TONNÁBAN

Szén van, igény nincs

A Márkushegyen felhozott szénből a Vértesi Erőműben termeltek villamos energiát és látták el hővel a környező lakóházakat. Bár a feltárt készlet még akár 15–20 évre is elegendő lenne, jelen állás szerint már nem fogják innen kibányászni, mert – úgy tűnik – ez nem éri meg. Ahogy Kovács András Zoltán, az erőmű vezérigazgatója tavaly májusban elmondta: „A jelenlegi ajánlatok szerint a vásárolt szén az erőmű kapujáig szállítva olcsóbb, mintha Márkushegyen bányásznák.” Ezzel a bánya sorsa eldőlt.

Ez a bányászok számára szomorú végkifejlet azonban elkerülhetetlen volt. Márkushegy ugyanis már régóta komoly gondokkal küszködött: az utolsó években a veszteséges működést az úgynevezett szénfillér-támogatásból fedezték, és ebből finanszírozzák a bánya bezárását, illetve az elbocsátott bányászoknak járó juttatásokat is. Amikor az Európai Bizottság tavaly januárban rábólintott e támogatási formának a meghosszabbítására, akkor hazánk kötelezettséget vállalt a veszteségesen működő szénbánya bezárására is. ☺

1983. június 22-én történt a bányája legnagyobb balesete, amikor áramkimaradás miatt leállt a szellőztetés, a felgyülemlett sújtólég pedig berobbant. 37 bányász vesztette életét...

A photograph of a cave interior. The scene is dimly lit, with warm, golden light illuminating the rock formations. On the right, a large, textured rock wall features several long, thin stalactites hanging down. In the foreground, a pool of water reflects the light, creating a shimmering effect. The overall atmosphere is mysterious and ancient.

FÖLD ALATTI VÍZI VILÁG

A KRIŽNA JAMA

⊕ SZÖVEG: BORZSÁK SAROLTA, KÉP: EGRI CSABA

Gumicsónakunk halkán siklik a kristálytiszta, még a sötétben is átlátszó tavak vizén, miközben hatalmas cseppkőoszlopok között kanyargunk a föld alatti folyó medrében. Lapátjainkat olyan óvatosan merítjük a vízbe, mintha legalábbis kínai porcelánból lennének, hogy a sekély részekben nehogy kárt tegyünk a víz alatt létrejött finom, csipkeszerű édesvízi mészkőben. Néhol a 4-5 méteres vízmélységen át is tisztán kivehetők a hatalmas méretű, elsüllyedt cseppkőoszlopok formái. Így haladunk egyik tóról a másikra, miközben nem győzünk hálát adni a sorsnak, hogy egyáltalán betehettük ide a lábunkat

Tórol tóra

Szlovénia a karsztosodás egyik fellegvára, a karsztológia tudományának őshazája, számos ehhez kapcsolódó jelenség és földrajzi folyamat élő példatára, ahol igazán nem kell a szomszédba menni egy jó barlangért. Ám még ebben az országban is kuriózumnak számít a Križna jama, amely föld alatti tavainak szépsége, fosszilis medvecsontleleteinek sokasága és barlangi faunájának sokszínűsége okán is nemzetközi jelentőségű.

A Szlovénia déli részén, a Bloke-plató – Cerknica-polje – Losko-polje között magasodó, nagyrészt jura mészkövekből felépülő karsztplató alatt húzódó barlang már a 19. század eleje óta ismert volt, de csak a 1970-es évekre sikerült a mintegy 8 km hosszú járatrendszert feltárni, majd a 90-es évek elején az addig ismert járatok folytatásában elhelyezkedő Križna jama 2-nek keresztelt barlangot is felfedezték. A kettő között elhelyezkedő pár száz méter hosszúságú, víz alatti járatot ugyan még a búvároknak sem sikerült átjárni, ám a víznyomjelzések és egyéb hasonlatosságok alapján egyértelműen egy rendszert alkotnak.

A Križna jama legfőbb vonzerejét és szépségét a keresztülfolyó vizek által kialakított, mintegy 45, egymásba fűződő, kisebb-nagyobb, édesvízi mészkő által gátolt tavacska adja.

A barlangképződés utolsó, holocénben zajló fázisaként a korábban bevágódott járatokban intenzív mészkiválás zajlott, és e folyamat ma is tart. Mivel a barlangba bejutó vizek legnagyobb része a barlang fölötti, vagy ahhoz közeli területekről származik, vastag kőzetrétegeken átszivárgó, oldott karbonátokban és szén-dioxidban gazdag víz jut a mélybe. A levegős járatokat elérve a víz szén-dioxid-tartalma elillan, túltelítetté válik, és a benne lévő oldott kalcium édesvízi mészkő formájában rakódik le a folyómederben. Hasonló módon, a barlang több pontján a beszivárgó vizek az oldalfalakon jellegzetes baldachinszerű kiválásokat hoznak létre. A lerakódás sebessége a víz kémiai tulajdonságai, a vízsebesség, hőmérséklet, a járatok levegőjének átszellőzöttsége függvényében igen változó lehet még a barlangon belül is, de a Križna jama esetében az erősen túltelített vizek igen gyors mészkiválást okoznak.

E friss mészkiválásokon helyenként apró kis zuhatagok egész sora alakul ki, máshol a meder teljes szélességét kitöltik. Ami torlasz a víznek, az akadály nekünk is, így nincs mit tenni, mi is hol kiugrunk, hol meg beszökkenünk a csónakba. Van, ahol csak egy rövid kiszállás vár ránk, de akad, ahol csónakkal a hátunkon kell bujkálni a cseppkövek között. Hely-

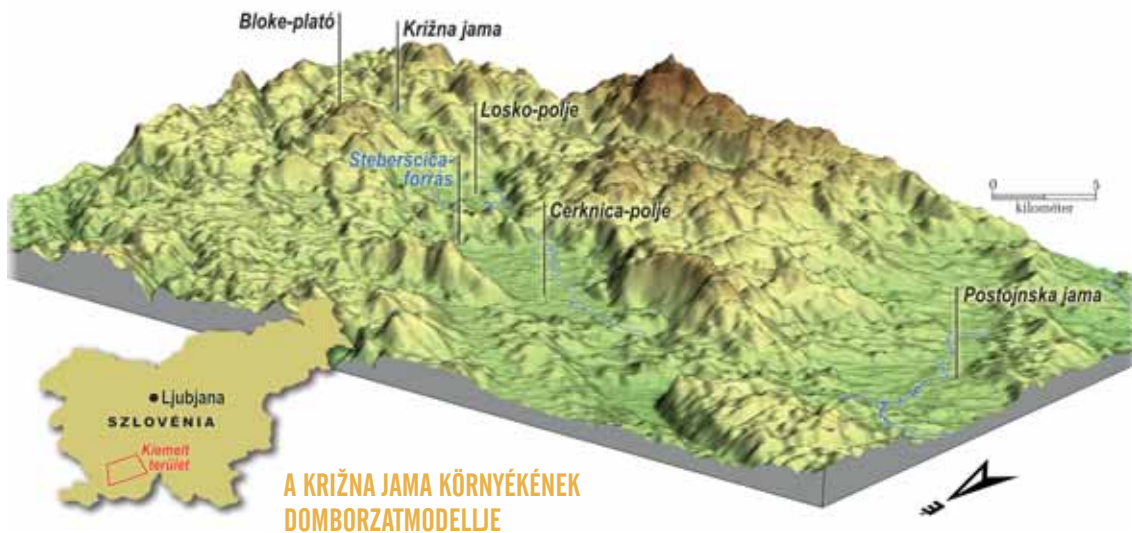

HAJNALI HÓFÁTYOL

A barlang vizei a Cerknica-polje alján kialakuló, változó kiterjedésű, időszakos tavat táplálják. A gazdag élővilággal rendelkező, nemzetközi jelentőségű vizes élőhely a Ramsari egyezmény hatálya alatt áll

KHARON LADIKJÁN

A Križna jama föld alatti tórendszerét 45 kisebb-nagyobb, egymásba fűződő tó alkotja. Ennek következtében a barlang több kilométer hosszúságban csak gumicsónakkal járható

**A KRIŽNA JAMA KÖRNYÉKÉNEK
DOMBORZATMODELLJE**

beli barátunk ismeri a helyet, mint a tenyerét, a ki- és beszállásoknak minden létező variációját elját-szatja velünk; most mindenki kiszáll, most csak a hátsó, most az orrba szállunk be elsőnek, most a hátsó ülésre, ide ül a legnehezebb, oda a legkönnyebb... Különös szertartás, de működik.

Víz, víz, tiszta víz

Szélesebb kapcsolatait tekintve a Križna jama a Cerknica-polje vízrendszeréhez tartozik, melynek alját változó nagyságú, gazdag madárvilágú, időszakos karsztos tó tölti ki. A barlangon átfolyó vizek nagyobb része a barlang fölötti területekről beszívárogva kerül a mélybe. Kisebb része a Cerknica-poljénél mintegy 150 méterrel magasabban fekvő Bloke-fennsíkről származik, ahonnan két különálló felszín alatti vízfolyásként indul, majd a föld alatt egyesülve folytatja útját. A víz a barlang több pontján is eltűnik ember számára járhatatlan méretű járatokban, majd a barlang nyugati végében, az utolsó tavat is elhagyva végleg elnyelődik egy szifonban, ahonnan a Križna jama 2-n keresztül végül a Cerknica-polje keleti peremén, a Stebercica-forrásban bukkan a felszínre.

A Bloke-fennsík víznyelői csak a karszt repedéshálózatának telítettsége esetén, nagyobb esőzések vagy intenzív hóolvadás után lépnek működésbe. Ekkor a barlangba közvetlen felszíni befolyásként bejutó vizek a sok hordalék, sőt esetenként akár bemosódó szennyeződések miatt a föld alatti folyó vizét zavarossá teszik. Az év nagy részében viszont a fennsíkról jövő vizek nem folynak keresztül a barlangon, csak tisztán beszívárgásból származó, kőzeteken keresztül megszűrt víz jut a járatokba. Ennek köszönhető, hogy a barlang tavait kristálytiszta víz tölti ki.

KÁLVÁRIA

A barlang egyik legszebb szakasza ez a Kálvária névre keresztelt rész, ahol egy, a járatokat megszakító omladékhegyen alakult ki a cseppkövekkel gazdagon díszített látványosság. A víz hangos zubogással folyik le a köveken, melyeken vastag, finom szerkezetű mészkiválás jött létre. Ezeken a részeken különösen intenzív az édesvízi mészkő képződése, akár éves szinten is mérhető vastagság keletkezik

A barlangi medve még ingyen láthatta a csodát...

A barlangban már a megismerésekor nyomban feltűnt a nagy mennyiségű fosszilis medvecsontlelet. A Bécsi Természettudományi Múzeum paleontológusa, Ferdinand von Hochstetter 19. század végén végzett ásatásai nyomán 4 nap alatt több mint 2000 medvecsontot került elő. A leletek között két teljes csontváz is akadt, melyeket azóta is a bécsi múzeumban őriznek. A természetes bejárattal rendelkező, több száz méter hosszúságú, hatalmas száraz csarnokok és kisebb oldaljáratok kiváló telelőhelynek bizonyultak az *Ursus speleous*, vagyis a barlangi medve számára.

A barlang felszíni környezetében ma is nagy számban élő barnamedvéhez képest a pleisztocénben élt rokon igencsak tekintélyes méretekkel rendelkezett: hatalmas méretű, testéhez képest arányaiban is nagyobb koponyája és zömökebb testfelépítése volt. Az első termekben most is látható egy mintapéldány a csontokat és metszőfogakat rejtő, összecementálódott üledékből, amihez hasonlóból még mindig ismeretlen mennyiség fekszik érintetlenül a barlangi üledékekben.

SIMÁRA MOSOTT FALAK

A barlang változatosságához hozzátartoznak a simára mosott, oldott falak is, ahol a falakat díszítő apró hullámkagylók árulkodnak az időnként itt lezúduló nagy vízmennyiségről

MEDVEFOGAK

A pleisztocénben élt barlangi medve (*Ursus speleous*) megdöbbentő méretű és mennyiségű maradványai ma is láthatók a helyszínen

Földmélyi biodiverzitás

A Križna jama valódi hotspotnak számít felszín alatti élővilágának változatosságát nézve. Bár nehéz ebben a kérdésben egyértelmű bizonyítékokkal szolgálni, de egyes kutatók szerint világviszonylatban a negyedik leggazdagabb felszín alatti élővilággal dicsekedhet. Kü-

lönleges hidrológiai adottságainak köszönhetően rendkívüli tisztaságú, szélsőségesen oligotróf vizei vannak. Ennek is köszönhető, hogy a barlangot csak időszakosan látogató, ott csak téli szálláshelyet vagy menedéket kereső troglóphil állatok (mint például

a denevérek, pelék, rókák, vagy annak idején a barlangi medve is) mellett 50 valódi troglobiont, vagyis kizárólag barlanglakó fajt írtak le innen. A teljes sötétséghez alkalmazkodó állatok között többek között vak ászkarákok, barlangi pókok, ikerszelvényesek, ugróvillá-

sok, valamint vízi és szárazföldi csigafajok találhatók. Arra azonban egyelőre nincs magyarázat, hogy a környező karszterületen, más barlangokban elterjedt vakgőtefaj, a *Proteus* miért nem találta meg ezt a számára amúgy ideális élőhelyet jelentő barlangot...

MISZTIKUS CSÓNAKÁZÁS

A barlang vize a téli időszakban a legszebb. Akár 5-6 méter mélységben is kristálytisztán átlátszó, zöldesen csillogó vizeken siklik csónakunk

OSZLOPERDŐ

A barlang két legnagyobb járata, a Színes-ág és a nevéhez hű Agyagos-ág ebben a pontban találkozik, hogy aztán vizeik egyesülve folytassák útjukat a forrás felé. A barlang nagy részén a gátak épülése és ezáltal a tavak vizének mélyülése jelenleg is működő barlangképződési folyamat

Barlangvédelem felsőfokon

Mindezek után egyáltalán nem meglepő a szlovén természetvédelem részéről a kiemelt figyelem: bár a medveleleteket is rejtő száraz termek és az első tó nyitva állnak a látogatók előtt, a belsőbb részekre már korántsem ilyen egyszerű bejutni. A vízzel borított részek első szakaszára naponta csupán négy főt engednek be, a még belsőbb részekre pedig egész évben összesen 100 fő juthat el. Ők is csak megfelelő vízállás esetén, 2-4 fős, 300 kg össztömeget nem haladó(!) csoportokban. A szigorú létszámkorlátozással ráadásul nem pusztán a levegőbe beszélnek. Több ponton is mérik az édesvízi mészkő képződésének sebességét, melynek eredményeit a járóútvonalak kijelölésében, a taposási károk megelőzésében is hasznosítják.

A barlangba való belépés első számú feltétele a ptyolattisztára mosott ruházat és a tökéletesen, nagy fényerővel működő lámpa, hiszen rossz látási viszonyok mellett könnyen okozhat kárt az ember akár akaratlanul is. A barlangvédelem netovábbja, amikor vezetőnk saját hagyományos fekete gumicsizmáinkat sem engedi felvenni, helyette a barlang bejáratánál lévő öltözőből mindnyájunknak világos talpú csizmát kölcsönöz, mely nem hagy nyomot a fehér mészgátakon...

A föld alatti tavak misztikuma mindig mélyen megéri az embert. Bár a kisujjunkat sem kell mozdítani komfortzónánk megőrzéséért, az egész mégis hátborzongatóan izgalmas. Minden kanyar után újra és újra leesik az állunk, ahogy folyamatosan változik a kép. A keskeny, víz alatti kőpengékre nőtt cseppkőoszlopok, odajáratokból benyúló, taplógomba formájú cseppkőlefolyások, a gátrendszerek kis zuhatagai vagy akár a kőzet simára mosott oldásformái – mind-mind lenyűgöző látványt nyújtanak. ☺

FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:

EGRI CSABA

Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

HOGY RENDEZVÉNYEINK TOVÁBBRA IS INGYENESEK LEHESSENEK,

ADÓJA 1%-ÁVAL TÁMOGASSA A FÖLDGÖMB AZ EXPEDÍCIÓS KUTATÁSÉRT ALAPÍTVÁNYT IDÉN IS! ADÓSZÁMUNK: 18200267-1-42

**A FELFEDEZŐK NAPJA PROGRAMJÁT A
WWW.FELFEDEZOKNAPJA.INFO CÍMEN TEKINTHETI MEG!**

EBBEN AZ ÉVBEN A VULKÁNOKÉ LESZ A FŐSZEREP!

FELFEDEZŐK® NAPJA

FELFEDEZŐK NAPJA
2015. május 9.

10.00–19.00, Millenáris D-csarnok

www.felfedezoknapja.info

Kiemelt szakmai támogató:

Szakmai támogatók:

Programtámogatók:

Médiatámogatók:

+36 (1) 237 1210
+36 (27) 392 692

www.aygor.hu | www.caffeservice.hu

Bemutatóterem
1134 Budapest, Klapka utca 7.

OLASZ PROFESSZIONÁLIS
KÁVÉGÉPEK

ingyenes használata
irodába és otthonra

TAVASZVÁRÓ AKCIÓ

a készlet erejéig

LAVAZZA LB 910

35.000 Ft + áfa

AJÁNDÉK

50 DB LAVAZZA KAPSZULA

kapszulaválaszték
25 ízben

LAVAZZA TEJHABOSÍTÓ

A Caffé Service Kft. a LAVAZZA hivatalos
forgalmazója Magyarországon.

TELEKI SÁMUEL FELFEDEZŐ KLUB

UTAZÁSOK A GÖRGÉNYI-HAVASOKTÓL AZ ALTÁJIG ÉS ALASZKÁIG
www.telekiutak.hu

KÖRUTAZÁS – LENGYEL TÁJAK MAGYAR EMLÉKEI

Przemysł erődje–Jarosław–Sandomierz–Zamość
–Częstochowa és Krakkó (Kraków) – a Keleti-Beszkidék,
a Babia Góra és a Lengyel-Tátra vadregényes tájai

2015. szeptember 19–27.

Utazás: 50 személyes autóbusszal

Szállás: 3 csillagos szállodák 2 ágyas szobáiban, reggeli- és vacsora-ellátással

Tudományos vendég: Dr. Kubassek János, a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója

A magyar–lengyel kapcsolatok legszebb, igaz meséi – Keleti-Beszkidék–Bieszczadzi Nemzeti Park–Solina-tó–Tarnica (1346 m)–Kraciczyni várkastély–Przemysł erődvárosa–Jarosław óvárosa–Przeworsk–Lancut kastélya–Rzeszów–Baranow Sandomierski–Sandomierz–Zamość–Puszcza Solska–Pilzno–Tarnów–Debno–Krakkó (Kraków)–Częstochowa – A Pálosrend története–Babia Góra Nemzeti Park–Nyugati-Beszkidék–Zakopane–Lengyel-Tátra te-tőgerinc–Tutajozás a Dunajec Nemzeti Parkban–Nedec vára

Részvételi díj 1 főre reggelivel és vacsorával	179 700 Ft
1 éves Magyar Földrajzi Társaság-tagság és Földgömb-előfizetés	A részvételi díjban
Belépők irányára (a helyszínen fizetendő)	139 PLZ

Fakultatív belépők:
Gubalówka-vasút;
Kasprowy-felvonók; Wawel-
belépők: 130,-PLZ
1 ágyas felár: 670,-PLZ

Jelentkezés, információ:

Gógös Norbert: (+36-30) 250-2765, norbert@telekifelfedezok.hu

Licence: U-000086

Reg. no.: 01-09-694682

A Magyar Nemzet Történelméhez.

SZERZŐINK

Borzák Sarolta (1975) geográfus, hidrológus, szabadúszóként különböző természet- és környezetvédelmi projekteken dolgozik. Barlangkutatással több mint 25 éve foglalkozik, a hazai kutatásokat támogató Karszt és Barlang Alapítvány Kuratóriumának tagja

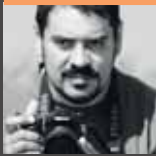
Fejes István (1979) ferences szerzetes, az esztergomi Ferences Gimnázium nevelőtanára. Kikapcsolódása a túrázás és új országok felfedezése. A tizedikes osztályán kívül szívesen túrázik barátaival, öregdiákokkal a Kárpátoktól a Bajkál-tóig

Francics László (1984) építészmérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képrögzítéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotós-mozgalom egyik fő szervezője

Gulyás Attila (1964) neurobiológus, az MTA KOKI munkatársa. Biológus lévén szabadidejében különleges tájakra indul, hogy új élőhelyeket, embereket ismerjen meg

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés. Kutatásai mellett különösen fontosnak tartja az eltűnő természeti értékek fényképes dokumentálását

Kálló Péter (1978) a Metropolisz fotóriportere, számos rangos díj nyertese. Fotóblogja (kallopeter.hu) 2012-ben Goldenblog Awardot (a Legjobb fotóblog – 1. hely) kapott, majd – a Photoblog Awards 2012 keretében – bekerült a világ legjobb 20 fotóblogja közé

Kerekes István (1977) tanár, szabadúszó fotográfus. 2012-ben a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) által adományozott minősítések közül megkapta a FIAP Kiváló művésze legmagasabb, platina fokozatát. Főként szocio-, portré-, valamint természetfotókat készít. Honlapcíme: www.kerekesistvan.com

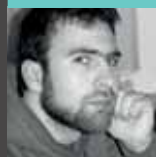
Kirschner Péter (1966) kézműves, zenész, utazó, az Európa Kiadó zenekar gitáros, távol-keleti és afrikai kézművestermékek importőreként járja a világot, különös szokások, izgalmas tájak és az ott élők mindennapjai megismerésének a vágya hajtja

Kiss András (1983) újságíró, a Metropolisz riportere. Hat éve állandó szerzője a Pesten és Budán mellékletnek és a Gazdasági Rádió Kapcsolódjunk! című műsorában is rendszeresen feltűnik. Budapestről szóló cikkei mellett szívesen foglalkozik szociológiai témákkal, különleges helyszínek és életutak bemutatásával

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

László Péter (1983) geográfus. Szabadidejében és doktori disszertációjában kárpáti eljegesedésekkel, valamint glaciális ökoszisztémák rekonstrukcióval foglalkozik. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság térinformatikusa

Lázár Ádám (1947) újságíró. A közszolgálati újságírást Londonban, a BBC-nél kezdte. Magyarországra 1996-ban költözött vissza. A Duna Televíziónál lett főszerkesztő. Délkelet-ázsiai dokumentumfilmek írója, rendezője. Utakat szervez és vezet Európába és a Távol-Keletre

Miehle Dániel (1985) az ELTE-n végzett terület- és településfejlesztő geográfusként. Hobbija az utazás, különböző kultúrák megismerése, többször járt a Kaukázus országaiban is. Jelenleg a Budapesti Közlekedési Központ MOL Bubi projekt munkatársa

Németh Dániel (1993) az ELTE végzős hallgatója, a kevésbé turisztikai helyek megszállott utazója. A Földrajzos Klub a Hallgatókért és a Tudományért Egyesület külkapcsolati alelnöke és az Európai Geográfushallgatók Szövetségének budapesti kapcsolattartója

FOTÓ: ERDÉLYI PÉTER

ERDÉLYI PÉTER: PALOTÁZÁS

Piszkos pénzből épült, nevetségesen csiricsaré, gögös építmények, amelyek analfabéta milliomosok tulajdonában vannak. Sok helyi gádzsó jellemzi így Bánffyhunad cigánypalotáit. A bírálók túlnyomó többsége azonban értetlenül áll e rohamtempóban terjedő szürreális jelenség előtt, amely ráadásul félelmetes jövőképet sejtet. A paloták súlyos titkokat őriznek, és tulajdonosaik még kívülről sem engedik lefényképezni azokat.

FOTÓ: VÉGVÁRI TAMÁS

VÉGVÁRI TAMÁS:

KAJAKKAL EURÓPA KÖRÜL

Budapest felett, a Lupa-szigetnél ülök kajakba, hogy nekivágjak egy gigantikus, 25 000 kilométeres evezésnek: folyón és tengeren megkerülni Európát. Végig a Dunán, a Fekete-tengeren, Isztambulnál át a Boszporuszon, a Földközi-tenger után az atlanti partvidéken haladva, fel a sarkkörön túl, egészen Norvégia legészakibb csücskéig, a Nordkinn-fokig. Mintha félig körbevezném a Földet...

LANTAI CSONT GERGELY:

DRÁGAKÖVEK, MASZÁJ KÉZBEN

Hangoskodásra leszek figyelmes: egy kicsi, üzlet-helyiségyszerű szoba előtt masszázsjok tucatjai állnak sorban, bent pedig egy kínai, kezében hosszú késsel hadonászva próbál igényeinek megfelelő eladókat találni. A gyenge minőségű drágaköveket árulókat kíméletlenül elhessegeti. Leülök mellé egy székre, mire ő szárított banánnal kínál. Próbálom megérteni, mi alapján mond kiáltva nemet egy kőre és egy azonosnak tűnőre boldogan igent...

FOTÓ: LANTAI CSONT GERGELY

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzirtarsasag.hu
E-mail: info@foldrajzirtarsasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtítká: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titká: Erőss Ágnes
Könyv- és térképártáros: Pétervári László

Szakosztályok:

Biztonságföldrajzi és Geopolitikai
Szakosztály Expedíciós Szakosztály
Társadalom- és Gazdaságföldrajzi
Szakosztály Hegymászó Szakosztály
Oktatás-módszertani Szakosztály
Egészségföldrajzi Szakosztály
Természettföldrajzi Szakosztály
Térképészeti Szakosztály
Turizmusföldrajzi Szakosztály

Területi osztályok:

Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Békéscsabai Osztály
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
E-mail: mtafki@mtafki.hu

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

**Az új sorozat
újraindítói (1999):**
Dr. Nemerényi Antal
és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:

Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:

Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerényi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

UGANDA

Queen Elizabeth Nemzeti Park,
2015.01.26.

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

**TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.**

Eupolisz Utazási Iroda

1093 Budapest, Lónyay u. 47. | +36/1/219-08-81

Hatósági engedélyszám: U-000463

A TERMÉSZET IGÉZETE

QI BAISHI-FESTMÉNYEK
A PEKINGI MŰVÉSZETI AKADÉMIA
GYŰJTEMÉNYÉBŐL

天然之趣

北京画院藏齐白石精品集

FASCINATION OF NATURE

PAINTINGS BY QI BAISHI FROM THE COLLECTION
OF THE BEIJING FINE ART ACADEMY

2015. ÁPRILIS 24. – JÚNIUS 28. | 24 APRIL – 28 JUNE 2015